

Åndens gave

En kritisk analyse av pentekostal lære om Åndens gave

Åse Kristine Norlund

Master i Kristendomskunnskap

Veileder: Kjell Olav Sannes

AVH501 - Avhandling 30 studiepoeng,
innlevert ved Det teologiske Menighetsfakultet

15. november 2011

Innhold

1. INNLEDNING	4
1.1 Bakgrunn	4
1.2 Den pentekostale bevegelse.....	5
1.3 Problemstilling	6
1.4 Avgrensninger	6
1.5 Metode.....	7
1.6 Disposisjon	9
1.7 Kilder	10
1.8 Tekniske opplysninger	11
2. PRESENTASJON AV BARRATTS LÆRE OM ÅNDENS GAVE	12
2.1 Thomas Ball Barratt (1862-1940), hans religiøse bakgrunn og åndsdåpsopplevelse	12
2.2 Forståelsen av Den Hellige Ånd hos Barratt.....	15
2.3 Begrepet åndsdåp hos Barratt	16
2.4 Tilbake til urkristendommen	17
2.5 Gjenfødselen og Ånden	18
2.5.1 Innholdet i gjenfødselen.....	18
2.5.2 Disiplene og Ånden før pinsedag	20
2.5.3 De første kristne og Ånden	21
2.5.4 Forholdet mellom gjenfødselen og åndsdåpen hos Barratt	22
2.6 Dåpen og Ånden	22
2.7 Åndsdåpens forberedelser	24
2.8 Åndsdåpens tegn og virkninger	27
2.8.1 Tungetale	27
2.8.2 Kraft.....	29
2.9 Oppsummering av Barratts lære om Åndens gave	32
3. TEOLOGISK VURDERING AV BARRATTS LÆRE OM ÅNDENS GAVE.....	34
3.1 Den Hellige Ånd	34

3.2 Begrepet åndsåd i NT	34
3.3 Pinsedag	35
3.3.1 Viser Joh 20,22 til pinsedag?	37
3.4 Peter viser vei til frelse og Ånds-meddelelse (Apg 2,38)	38
3.4.1 De øvrige tekster om Ånds-meddelelse i Apg	42
3.4.2 Hvorfor disse unntak?	44
3.5 Paulus	45
3.5.1 Alle kristne har fått Den Hellige Ånd	46
3.5.2 Forholdet mellom frelse, dåp og Ånd hos Paulus	47
3.6 Helligjørelse	47
3.7 Tungetale	49
3.8 Kraft	52
3.9 Åndens fylde	54
4. KONKLUSJON	58
5. KILDELISTE	60
5.1 Primærkilder Barratt	60
5.2 Andre kilder	61

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Å være en kristen innebærer et liv i Ånden (Rom 8,9). Ånden nevnes på Bibelens første side (1 Mos 1,2) og på Bibelens siste blad (Åp 22,17), og mellom disse sidene er Åndens rolle i Guds frelseshistorie med menneskene sentral. Åndens virke danner grunnlaget for frelestilegnelse¹ og trosliv hos den enkelte, og videre hele kirkens liv og misjonsoppdrag. Det er derfor vi hver søndag bekjenner når vi er samlet i kirken: “Jeg tror på Den Hellige Ånd...” Den kristne menighet tror på Ånden som person i guddommen som både frelser, helliggjør og utrunder mennesket. Det er pinsens under kirken lever av. Det blir derfor sentralt for alle kristne både å forstå og erfare den ”kraft fra det høye” som Jesus lovet sine disipler (Luk 24,49). Martin Luther får på en fin måte frem det karakteristiske ved Åndens verk i forklaringen til den tredje artikkel i den apostoliske bekjennelse i *Luthers lille katekisme*:

Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham, men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg ved sine gaver, helliggjort og bevart meg i den rette tro, likesom han kaller, samler, opplyser og helliggjør hele kristenheten på jorden og holder den fast hos Jesus Kristus i den rette, ene tro. I denne kristenhet gir han hver dag meg og alle troende full tilgivelse for all synd, og på den ytterste dag vil han oppvekke meg og alle døde, og gi meg og alle som tror på Kristus et evig liv. Det er både visst og sant.²

Spørsmål knyttet til Den Hellige Ånd har fått særlig oppmerksomhet i den kristne kirke over hele verden i det 20. århundre. Dette skyldes særlig den pentekostale veknelsen, som i dag kalles ”den klassiske pinsebevegelse”. De pentekostales fremste kjennetegn er deres fokus på en bestemt personlig erfaring³ av Ånden, nemlig ”åndsdåpen”. Den pentekostale

¹ Jeg definerer frelestilegnelse på samme måte som Engelsviken (1977:96): ”Bibelen bruker mange ord for å beskrive frelestilegnelsen; ord som omvendelse, gjenfødelse, rettferdiggjørelse. Felles for de fleste av disse ordene er at de beskriver og understreker én side ved frelestilegnelsen, og derfor ikke brukt alene dekker alt det som finner sted når et menneske blir en kristen. Det norske språk har ikke et enkelt uttrykk som kan betegne hele den prosessen som gjør et menneske til et Guds barn. Derfor vil vi bruke det nøytrale uttrykket: ’frelstilegnelse’ som riktignok ikke finnes i Bibelen, men som dekker godt det som skjer når vi får del i frelsens gaver. Mens *frelsesverket* er hele det verk Kristus utførte da han vant frelsen for oss, er *frelstilegnelsen* det verk Den Hellige Ånd utfører i det enkelte menneske når det personlig tilegner seg Kristi frelsesverk og blir en kristen.”

² *Konkordieboken* 1985:284-285

³ Jeg definerer erfaring på samme måte som Hanssen (1999): ”en erfaring (opplevelse) som blir tolket av en person eller en gruppe som en reaksjon på et møte med en virkelighet som klart sprenger grensene for det rent menneskelige. Viktig er det da å understreke at en slik erfaring i seg selv ikke kan fungere som noe bevis på eksistensen av en gud eller en overnaturlig virkelighet. Erfaringen er alltid uttrykk for en tolkning.”

bevegelse har vokst til å bli en ”omfangsmessig størrelse”,⁴ og har ved siden av de katolske og protestantiske kirkene blitt karakterisert som ”den tredje kraft” i kristenheten.⁵ Den pentekostale bevegelse har også inspirert senere tids ”friske pinsevinder”,⁶ som den karismatiske bevegelse⁷ og trosbevegelsen.⁸

1.2 Den pentekostale bevegelse

Nils Bloch-Hoell definerer den pentekostale bevegelse på følgende måte:

Pinsebevegelsen er en biblistisk- ekstatisk vekkelsesbevegelse som brøt frem i Amerika omkring århundreskiftet. Bevegelsens mest fremtredende karakteristik er dens lære om åndsåpen, en opplevelse forskjellig fra omvendelsen, manifestert ved tungetale. Bevegelsen pretenderer å være en gjenopplivelse av urkristendommen, og har lagt særlig vekt på de overordentlige nådegaver som glossolali og overnaturlig helbredelse.⁹

Hos Walter J. Hollenweger, finner vi følgende definisjon av den pentekostale bevegelse:

as Pentecostals all the groups who profess at least two religious crisis experiences (1. baptism or rebirth; 2. the baptism of the Spirit), the second being subsequent to and different from the first one, and the second usually, but not always, being associated with speaking in tongues.¹⁰

John Thomas Nichol definerer den pentekostale bevegelse som: ”a movement which boldly maintains that a Holy Spirit baptism that is accompanied by the evidential sign of ‘speaking in tongues’ is a normative religious experience available to all Christians.”¹¹

I alle definisjonene er erfaring et nøkkelord.¹² Frederick Dale Bruner skriver om forholdet mellom erfaring og lære hos de pentekostale: ”it is not the *doctrine*, it is the *experience* of the Holy Spirit which Pentecostals repeatedly assert that they wish to stress.”¹³

Tormod Engelsviken skriver: “Pentecostalism, differently from the other major streams of Christendom, the mainline Catholic and Protestant Churches, is fundamentally *subjective*

⁴ Hegertun 2009

⁵ Engelsviken 1981a:11

⁶ Engelsviken 1981a:11

⁷ Engelsviken 1981a:11-12

⁸ Ottosen 1998:127

⁹ Bloch-Hoell 1956:2

¹⁰ Hollenweger 1976:xix

¹¹ Nichol 1971:xi

¹² Engelsviken 1981b:3

¹³ Bruner 1980:21

because it has made an *experience on the part of man* the focus of its distinctive doctrine.”¹⁴ David du Plessis understreker at denne subjektive erfaring er ”the very same experience as that which the Apostles of our Lord had on the day of Pentecost according to Acts 2.”¹⁵

Fokuset på den subjektive erfaringen av Ånden, ”åndsåpen”, gjør at en viktig side av de pentekostales lære handler om hva ”åndsåpen” er og hvordan denne erfaringen kan tilegnes.¹⁶

1.3 Problemstilling

Den pentekostale lære om ”åndsåpen” har utfordret luthersk lære om Ånden. Jeg vil her med utgangspunkt i et luthersk ståsted, bruke en kritisk analyse av pentekostal lære om Åndens gave,¹⁷ da med særlig vekt på deres lære om ”åndsåpen”, som metode, for å finne svar på følgende overordnede problemstilling:

Når og hvordan får mennesket Åndens gave, og hva innebærer det at mennesket får Åndens gave?

Med når viser jeg til tidspunktet for meddelelsen av Åndens gave til mennesket. Hvordan handler om på hvilken måte det skjer. Med Åndens gave viser jeg ikke til de gaver Ånden gir, men hvordan Ånden selv gis til de troende. Siste del av problemstillingen er rettet mot det videre liv i Ånden, altså hvilke følger og muligheter det å motta Åndens gave gir.

1.4 Avgrensninger

Pentekostal lære om Åndens gave vil i denne avhandlingen bli behandlet som teologisk tema innenfor dogmatikken. Aksel Valen-Sendstads definisjon av dogmatikkens hovedoppgave er ”å gjennomtenke og forsøke å formulere på ny den kristne tros grunnsannheter ut fra Bibelen med henblikk på undervisning og forkynnelse.”¹⁸ Ulike måter å tolke Bibelens budskap på er det dogmatikkens oppgave å analysere og vurdere. Lære som ikke samsvarer med Bibelen må forkastes. Det er et vitenskapelig arbeid som gjøres med tanke på kirkens liv og tjeneste.

¹⁴ Engelsviken 1981b:9

¹⁵ Sitert etter Engelsviken 1981b:36

¹⁶ Engelsviken 1981b:9

¹⁷ I denne avhandlingen bruker jeg uttrykkene ”lære om Åndens gave”, ”syn på Åndens gave” og ”teologi om Åndens gave”.

¹⁸ Valen-Sendstad 1979:21

Teologien tar i siste instans for seg eksistensielle problemer, som angår alle kristne og deres forhold til Gud og medmennesker.¹⁹

Denne avhandlingen har ikke til hensikt å forklare bakgrunnen for den pentekostale lære om Åndens gave ved hjelp av psykologiske, sosiologiske eller lignende elementer.

I denne avhandlingen vil jeg utelukkende fokusere på norske forhold. Avhandlingen er avgrenset til pentekostal lære om Åndens gave presentert med utgangspunkt i den pentekostale bevegelses grunnlegger i Norge²⁰ og ”apostel i Nord-Europa”²¹ Thomas Ball Barratt. Selv om den pentekostale bevegelse har hatt flere betydningsfulle lederskikkelser etter Barratt, har Barratt en unik posisjon i den pentekostale bevegelsen i Norge. Det var han som brakte den pentekostale bevegelsen til Norge, og i første halvdel av 1900-tallet var han dens sentrale skikkelse og ubestridte leder.²² Hans innvirkning på den pentekostale teologi her til lands kan vanskelig overvurderes.

Å ta utgangspunkt i Barratts lære om Åndens gave gir samtidig et enhetlig materiale å jobbe med. Det ville også vært interessant å se problemstillingen i lys av nyere pentekostal teologi om Åndens gave, men de pentekostales frie menighetsordning gjør det til en omfattende oppgave å kartlegge dagens representative teologi i en avhandling av dette format.

Trosbevegelsen og den karismatiske bevegelses lære om Åndens gave vil ikke bli behandlet i avhandlingen. Grunnen til at jeg ikke inkluderer trosbevegelsen er at trosbevegelsen og pentekostal lære om ”åndsdåpen” er ulik.²³ Den karismatiske bevegelsen er ikke tatt med fordi det er en sammensatt gruppe, grunnet sin opptreden og tilhørighet innenfor de ulike større kirkesamfunn, noe som igjen påvirker deres forståelse av ”åndsdåpen”. Det er heller ikke slik at en nødvendigvis finner en enhetlig forståelse av ”åndsdåpen” innad i det samme kirkesamfunn.²⁴

1.5 Metode

I min kritiske analyse ønsker jeg altså å ta stilling til de spørsmål om Ånden Barratt stilte lutherdommen overfor (se punkt 1.3). Min kritiske analyse av Barratts syn på Åndens gave vil bestå av to deler. Den første delen vil presentere Barratts lære om Åndens gave med

¹⁹ Sannes 1982a:151

²⁰ Andersen 1996:246

²¹ Ski 1982:98

²² Ottosen 1998:117

²³ Ottosen 1998:127 ”I lys av trosbevegelsens betydelig omforming av pinsebevegelsens klassiske åndsdåpteologi er det lite treffende å hevde at trosbevegelsen er en ’radikalisert’ utgave av pinsebevegelsen. Mye tyder på at trosbevegelsen i stor grad representer teologisk nyutvikling.”

²⁴ Engelsviken 1981a:101

utgangspunkt i det Barratt selv har skrevet. Dette vil være en deskriptiv del, hvor Barratts syn på Åndens gave presenteres på hans premisser og med utgangspunkt i den terminologi Barratt selv bruker.

Den andre delen vil være en teologisk vurdering av Barratts syn på Åndens gave. Denne delen vil være normativ. Jeg har allerede påpekt at Skriften er kilde og norm i alt teologisk arbeid (se punkt 1.4). Både de pentekostale og lutheranere har Skriften som høyeste autoritet.²⁵ Jeg benytter Det Norske Bibelselskaps oversettelse fra 1978. Spesielt vil jeg fokusere på tekster i Apostlenes gjerninger, siden Barratt i stor grad begrunner læren om Åndens gave ("åndsdåpen") i tekster derfra.

Bekjennelsene anses i luthersk tradisjon ikke som et tillegg til Bibelen, men som en "sammenfatning av Skriftens lære."²⁶ De pentekostale ønsker imidlertid ikke å forholde seg til annet enn Skriften,²⁷ og jeg har derfor valgt å ikke argumentere med den lutherske kirkes bekjennelser i min teologiske vurdering.

Pentekostale og lutheranere har imidlertid ulik måte å forstå tekstene i Bibelen på. Bloch-Hoell karakteriserer pentekostal teologi som "biblisistisk erfaringsteologi".²⁸ Deres fokus på erfaring er allerede belyst (se punkt 1.2). De pentekostales forståelse av Skriften: "er ikke preget av historisk-kritisk forståelse [...] Under enhver omstendighet er det et viktig grunnprinsipp i bevegelsen at man ikke ønsker å gå utover det skrevne bibelord."²⁹

Siden mitt ståsted er luthersk, vil avhandlingen skrives med utgangspunkt i en bibelsk-luthersk synsvinkel. Dette innebærer et annet syn på Skriften:

Skriften selv skal tolke Skriften, og at den skal leses i lys av sitt sentrale budskap, nemlig budskapet om Jesus Kristus og rettferdiggjørelse ved tro. Bibelens budskap trer klart fram ved en historisk tolkning av Skriften der ordenes egentlige og bokstavelige mening tillegges avgjørende vekt.³⁰

I tillegg til å gå til Skriften selv, vil jeg i min teologiske vurdering gjøre bruk av teologisk arbeid om Åndens gave gjort av lutherske teologer. Gresk har ikke vært en del av mitt studieløp, og jeg vil i liten grad vise til NTs grunntekst i det jeg skriver. Siden jeg velger å

²⁵ Angående lutherske forståelse av Skriften, se Engelsviken 1981a:27. Angående pentekostal forståelse av Skriften, se Bloch-Hoell 1956:295.

²⁶ Sannes 2008:152

²⁷ Bloch-Hoell 1956:295-296

²⁸ Bloch-Hoell 1956:299

²⁹ Bloch-Hoell 1956:298.

³⁰ Engelsviken 1981a:102

fokusere på norske forhold, vil jeg også i den teologiske vurderingen av den pentekostale læren om Åndens gave primært vise til hvordan teologer tilknyttet Den norske kirke har analysert bibelmaterialet om Åndens gave.

En teologisk vurdering krever at læren om Åndens gave, ikke bare behandles isolert, men blir sett i lys av den helhetlige teologien hos de pentekostale. I avhandlingen vil jeg derfor gå nærmere inn på ”åndsdåpens” forberedelser, tungetale som tegn på ”åndsdåpen” og ”åndsdåpens” virkninger. I tillegg vil jeg se på hvordan Barratt forstår gjenfødselen og dåpen med hensyn til Åndens gave. Dette er særlig sentralt med tanke på at Barratts lære om Åndens gave skal vurderes ut i fra en bibelsk luthersk synsvinkel.

1.6 Disposisjon

Jeg vil begynne avhandlingen med en kort introduksjon av Barratt, hans religiøse bakgrunn og hans opplevelse av ”åndsdåpen” og dens betydning i hans liv. Bloch-Hoell skriver følgende om Barratts ”åndsdåp”: ”Man kan trygt si at Barratts åndsdåp ble eksempelsettende. Utallige ganger fortalte han om den og formidlet på den måten åndsdåpen til andre.”³¹ Barratts personlige ”åndsdåp” er sentral å ha med, fordi den i så stor grad preget hans forkynnelse og virke.

Deretter vil jeg presentere Barratts syn på Åndens gave med utgangspunkt i følgende punkter:

- Begrepet åndsdåp hos Barratt
- Tilbake til urkristendommen
- Gjenfødselen³² og Ånden
- Dåpen og Ånden
- Åndsdåpens forberedelser
- Åndsdåpens tegn og virkninger

Barratts lære om Åndens gave summeres så opp i 7 punkter, som er utgangspunkt for min teologiske vurdering fra en bibelsk luthersk synsvinkel i siste del av avhandlingen.

³¹ Bloch-Hoell 1956:349

³² Barratt bruker ulike begreper for å beskrive det som skjer når mennesket blir en kristen (omvendelse, frelse, rettferdiggjørelse, gjenfødselse osv.). I tittelen har jeg valgt å bruke et av de uttrykk han benytter seg av, nemlig gjenfødselse.

I konklusjonen vil jeg så svare på avhandlingens overordnede problemstilling, altså hva jeg fra et luthersk ståsted mener er rett lære om Åndens gave.

1.7 Kilder

I denne avhandlingen vil jeg benytte skriftlige kilder. Mine viktigste kilder i del en av min kristiske analyse har vært bøkene: *Indvendinger mod tungemaalsgaven og den paagaende bevægelse* fra 1907, *Pinseild fra 1913*, *Den kristne daap* fra 1919 og *Helliggjørelsens nådeverk* fra 1931. Boken *I sildig Regnens Dage* har også vært en viktig kilde. Dette er en dansk oversettelse fra 1913 av den engelske originalutgaven *In the Days of the Latter Rain* som kom ut i 1909. Den engelske originalutgaven har ikke vært mulig å få tak i mens jeg har jobbet med avhandlingen.³³ Jeg har også benyttet meg av artikler i tidsskriftet *Byposten*, som senere skiftet navn til *Korsets Seir* i 1910 og til *Korsets Seier* i 1930. Alle artiklene jeg benytter meg av i avhandlingen er ikke signert med Barratts navn, men det kommer likevel frem at det enten er Barratt selv som har skrevet det eller at det her er Barratt det vises til.

Barratts skrifter fokuserer hele veien på ”åndsdåpen”. Særlig det han skrev i pinsevekkelsens første tid, viser hvor viktig han anså denne erfaringen å være for kristenlivet. Flere av Barratts skrifter har ”åndsdåpen” som tema. I tillegg presenterer og forsvaret Barratt læren om ”åndsdåpen” i skrifter hvor temaet i utgangspunktet er et annet.³⁴

Det er også utgitt et Minne-verk på 8 bind hvor skrifter forfattet av Barratt er samlet. I Minneutgavene er det skrevet forord som gir leseren en introduksjon, men introduksjonen som gis til de ulike skriftene i hvert bind er varierende. Noen skrifter presenteres grundig, andre er knapt nevnt. Disse introduksjonene har jeg lest og benyttet for å få en større forståelse av Barratt som person og Barratts skrifter.

Det finnes flere analyser av pentekostal teologi, men jeg har i avhandlingen bare brukt sekundærlitteratur som helt konkret viser til Barratts teologi, ikke til de pentekostales lære som helhet. I denne avhandlingen har den viktigste sekundærlitteraturen vært Martin Skis *Døpt i Ånd og ild*, Nils Bloch-Hoells *Pinsebevegelsen* og Espen Ottosens artikkel “Åndsdåpslæren i trosbevegelsen” i *Tidsskrift for Teologi og Kirke*. Jeg siterer kun fra sekundærlitteratur i avhandlingen der det ikke har vært mulig eller vanskelig for meg å få tak i original kilde.

³³ Barratt gav senere ut deler av materialet som er å finne i *In the Days of the Latter Rain* (1909) på norsk i *Urkristendommen gjenoplivet – Pinsevekkelsen* (1934). Her er imidlertid materialet omskrevet og kapitler er lagt til.

³⁴ F.eks. “Sandheden om Pinsevækkelsen” (Barratt 1913b:151-187); “Sannheten-Veien-Livet” (Barratt 1932:106-118); “Livsens trær-den vise fanger sjeler” (Barratt 1932:150-160)

I del to av denne kritiske analysen, har mine viktigste kilder vært følgende bøker: *Ånden i Ordet* og *The gift of the Spirit* skrevet av Tormod Engelsen, *Dåpen og Den Hellige Ånd* skrevet av Ove Conrad Hanssen, *Fra Jerusalem til jordens ender* skrevet av Reidar Hvalvik, *Kommentar till Nya Testamentet Apostlagärningarna 1-12* og *Kommentar till Nya Testamentet Apostlagärningarna 13-20* skrevet av Edvin Larsson, *Dåpen og dens plass i kirkens liv* skrevet av Kjell Olav Sannes, *Den Hellige Ånd* skrevet av Karl Vold, *Den Hellige Ånd i kirkens liv* skrevet av Tormod Engelsen, Ove Conrad Hanssen og Kjell Olav Sannes og artikkelsamlingen *Jeg tror på Den Hellige Ånd*.³⁵

1.8 Tekniske opplysninger

I denne avhandlingen vil sitat som brukes angis på vanlig måte (“sitat”). Sitat inne i det allerede siterte utsagn markeres med enkle sitattegn (‘sitat’). Der noe er utelatt i ett sitat markeres dette slik: [...]. Dersom jeg har føyd til noe i et sitat står dette i parantes (altså ”åndsdåpen”). Engelske sitat er ikke oversatt. Sitatene er gjengitt slik de står i originalkildene. Sitater som bærer preg av gammel rettskrivning er ikke justert på i forhold til dagens rettskrivningsregler. Uthevninger i sitat er bevart, og er merket med samme form for kursivering, uavhengig av hvordan det har blitt gjort i de originale tekstene (kursiv, store bokstaver, understrekning osv.).

Bøker og artikler er i fotnotene merket med forfatterens navn, årstall som viser bokens/artikkelens utgivelsesår og sidetall. Internettkilder er i fotnotene merket med forfatterens navn og årstall for når materialet er lagt ut på nett. Tidsskrifter er i notene merket med dato, årstall, sidetall og navn på artikkel.

I kildelisten vil man finne ytterligere informasjon. Der hvor forfattere har gitt ut flere bøker og artikler samme år, har jeg i fotnotene og kildelisten tilføyd en bokstav (a, b, c) bak årstallet. Der hvor jeg benytter materiale hentet fra internett, vil en i kildelisten finne internettadresse og utskriftsdato. Artikler fra *Byposten* og *Korsets Seir* har vært tilgjengelig for meg gjennom bruk av mikrofilmer, mens *Korsets Seier* har vært tilgjengelig i artikkelsamlinger. Både mikrofilmene og artikkelsamlingene har vært lånt på Nasjonalbiblioteket i Oslo. I kildelisten vil jeg oppgi årgang og årstall for tidsskriftene som jeg har benyttet. I tillegg vil jeg oppgi nummer på mikrofilmene som er benyttet i avhandlingen.

³⁵ Denne artikkelsamling er en samling foredrag fra et kurs som ble holdt ved Menighetsfakultetet sommeren 1981. Artikkene Engelsen 1982, Larsson 1982, Modalsli 1982 og Sannes 1982a er hentet herifra.

2. Presentasjon av Barratts lære om Åndens gave

2.1 Thomas Ball Barratt (1862-1940), hans religiøse bakgrunn og åndsdåpsopplevelse

Thomas Ball Barratt ble født i en liten engelsk by, Albaston i Cornwall, 22. juli 1862, men familien flyttet etter noen år til Varaldsøy i Hardanger. Barratts foreldre var metodister, og Barratt ble døpt som barn. Som 11-åring begynte han på The Wesleyan College, en metodistisk kostskole i Taunton, Sommersetshire, og det var under en vekkelse på denne skolen han opplevde sin omvendelse.³⁶ Som 16-åring kom han tilbake til Norge og Varaldsøy.³⁷

Den første tiden i Norge jobbet han som assistent hos sin far,³⁸ som arbeidet som gruvebestyrer,³⁹ men han var samtidig engasjert i arbeidet for evangeliet.⁴⁰ Barratt skriver i selvbiografien *Erindringer*: ”Jeg var nå så smått begynt å komme i gang med det som senere skulle bli min livsgjerning, enda jeg ennå ikke visste hvilken vei min dyrebare Frelser ville lede meg.”⁴¹ Senere gikk han ”med liv og sjel inn i arbeidet for Guds rike innen metodistkirken”,⁴² og ”han vant mennesker for Gud hvor han kom.”⁴³ I 1893 ble han presiderende eldste (tilsynsmann) i Oslo distrikt,⁴⁴ siden forstander i 3. og 1. metodistmenighet i Oslo.⁴⁵

I 1902 fikk Barratt tillatelse fra metodistkirken til å starte ”Kristiania Bymission”. Det var en ”evangelisk/sosial institusjon av felleskristelig karakter”.⁴⁶ Her stod evangelieforkynnelse og kristen nestekjærlighet i fokus, og målet var å nå ut til mennesker som vanligvis ikke oppsøkte Guds hus. Arbeidet vokste raskt, men de manglet et egnet tilholdssted. Barratt dro derfor høsten 1905 til Amerika, for å samle inn midler til et nytt

³⁶ Ski (1979:16-17) skriver om Barratts omvendelse: ”Etter metodistenes lære må enhver som er døpt som barn, komme til personlig tro på Jesus Kristus. Uten denne tro er dåpen uten nytte. Troens tilegnelse markeres gjennom en avgitt bekjennelse og en for alle mennesker synbar forandring av livet, med personlig helliggjørelse som omvendelsens frukt og livets mål. Det er selvsagt ingen gitt å mene noe om hva den fromme metodistgutten Tom, oppdradd i et gammeldags-fromt metodisthjem, hadde å omvende seg fra. Like fullt kan enhver ha noe å omvende seg *til*. Det var kanskje det Tom gjorde.”

³⁷ Ski 1979:16-19

³⁸ Ski 1979:22

³⁹ Ski 1979:16

⁴⁰ Ski 1979:22-23

⁴¹ Barratt 1941a:35

⁴² Barratt 1949:XIII, forord av Martin Ski

⁴³ Barratt 1949:XIII, forord av Martin Ski

⁴⁴ Ski 1979:57

⁴⁵ Barratt 1949:XIII, forord av Martin Ski

⁴⁶ Ski 1979:71

hovedkvarter.⁴⁷ Innsamlingsturneen ble økonomisk sett en fiasko,⁴⁸ men på denne reisen, nærmere bestemt i New York, kom han i kontakt med den begynnende pinsevekkelsen. Han skrev begeistret hjem til *Byposten*, Bymissionens tidsskrift, hvor han selv var redaktør, om en vekkelse lik den som omtales i Apg 2. Tusenvis hadde blitt åndsdøpt og talte i tunger som i kristendommens første tid. Thomas Ball Barratt satte nå alt til side for å få denne erfaringen selv.⁴⁹

Etter en lang og krevende kamp preget av innvielse og bønn, opplevde Barratt at han fikk visshet om at hans hjerte var rensset for synd (hjerterenselsen). Likevel stoppet ikke Barratt her, men søkte å få oppleve den samme erfaring av Ånden som disiplene på pinsedag.⁵⁰ Han mottok etter hjerterenselsen et brev fra fru I. May Throp, tilknyttet vekkelsen i Los Angeles, hvor åndsåpens betingelser og forberedelse beskrives slik:

Gud staar altid færdig til at give - er *rede nu til at give dig denne velsignede daab*, saa snart som du er færdig til at modtage den! Der maa være en hel selvopgivelse, og alt maa forlades for Jesus - alt maa tabes af sigte uden Gud, endog de ting vi har gjort - vore egne erfaringer, teorier, ideer, endog vore egne tanker, og vi maa lade Herren faa sin egen dyrebare vilje i os. Efterat du helt har hengivet dig og ved at Gud har rensset dit hjerte, saa bør du faste og *bie paa Herren*. Hold dig i et modtagende forhold til Ham, og hvad der saa end gaar for sig i dit *legeme*, maa du vedblivende tillade og bede Herren at have sin egen vei med dig. Du behøver ikke at frygte, naar du er *under blodet*. 'Den fuldkomne kjærlighed *driver frygten ud!*' Iblant finder der en underbar rystelse sted, og af og til vil sproget til en begyndelse ytre sig som naar et barn begynder at tale. Men lad Herren faa alt - tunge, hænder, fødder - det hele legeme - fremstil det for Ham som din fornuftige gudsyndelse! Naar den Helligaand træder ind, vil du vide det; thi Han vil endog gennemtrænge *dit hele legeme*. Vær *intet* - forat Han maa blive alt og i alt.⁵¹

I dette brevet henvises Barratt i tillegg til hjerterenselse, til faste, bønn og en total oppgivelse av sitt eget for å oppnå åndsåpen. Barratt fulgte disse rådene, og det ledet frem til en sterk opplevelse av Ånden 7. oktober 1906. I et brev hjem datert 8. oktober skriver han: "Alt er blevet nyt for mig. Jeg er fylt med glæde og fred og kjærlighed til Gud og mennesker. Halleluja!"⁵² I brevet omtaler han denne opplevelsen som åndsåp.⁵³ Tungene var

⁴⁷ Andersen 1996:246

⁴⁸ Bloch-Hoell 1956:345

⁴⁹ Andersen 1996:246

⁵⁰ Barratt 1913a:197-198

⁵¹ Barratt 1913a:198-199

⁵² Barratt 1913a:193-194

⁵³ Barratt 1913a:206

ikke til stede her,⁵⁴ men han ville ikke gi seg før han også hadde fått oppleve tungetale. Han skrev i et brev sendt til Norge 16. november,⁵⁵ om en lengsel etter ”at faa *den fulde pinsedaab*, sliq som de første kristne pleiede at faa den. [...] særlig tænkte jeg da først paa tungerne.”⁵⁶ I dette brev beskriver han også selve åndsåpsopplevelsen med tunger som fant sted 15. november:⁵⁷

Det var ikke mange paa dette aftenmøde men Guds kraft var mægtig tilstede. Lidt før kl. 12 bad jeg mødets leder lægge sine hænder paa mit hoved og bede for mig. Øieblikkelig begyndte Guds kraft at virke i mit legeme saavel som i min aand. Jeg blev som Daniel ’*afmægtig*’ overfor den guddommelige aabenbaring (Dan. 9, 21) og støttede mig ind til et bord, der jeg sad paa platformen. Ved 12 ½ tiden satte jeg mig lige ned paa gulvet. Nu var kjævebenene og tungen i virksomhed, men endnu var der ingen røst. Jeg bad saa en broder - en nordmand, som ofte hadde hørt mig prædike i Kristiania - og doktorfruen om atter at bede for mig. ’Forsøg at tale.’ sa nordmanden. Men jeg mente, at kunde Herren tale gjennem et menneske, saa skulde Han tvinge mig dertil med sin Aand. *Humbug skulde der ikke være i dette*. Medens de bad, saa fruen *en ildkrone* over mit hoved med en *kløvet ildtunge* foran. Den norske broder saa ikke tungen eller kronen, men et overnaturligt, høirødt lys. I samme øieblik blev jeg fyldt med lys og en ubeskrivelig kraft og begyndte at tale i et fremmed tungemaal saa høit jeg kunde. Jeg laa paa gulvet og talte paa denne maade en stund. Saa gik jeg om paa gulvet paa mine knæ - øinene var gjenlukkede i lang tid. Endelig satte jeg mig paa en stol, og hele tiden talte jeg i flere sprog med kun korte mellemrum. For et af disse sprog gjorde det ondt i halsbaandene. Der var talt sikkert i 7 á 8 sprog. De var klare og greie, og jeg forstod av den forskjellige tungestilling og tonefaldet og vridningen af munden, hvor helt forskjellige de var fra hverandre.⁵⁸

I brevet skriver han om erfaringene 7. oktober og 15. november: ”den gang jeg modtog tungerne foregik dette sammen med en kraftmeddelelse, der endog overgik min erfaring den 7de oktober. Saa jeg er nu tilbøielig til at tro, at det jeg erfor den 7de oktober var en herlig indledning til den fulde pinsedaap som modtoges den *15de november*.”⁵⁹

Barratt ble ikke lenge i Amerika. Hos metodistene i USA møtte han lite forståelse og fikk beskjed om å avslutte sitt innsamlingsarbeid og reise tilbake til Norge.⁶⁰ For Barratt var alt endret. Han skriver i *Erindringer*:

⁵⁴ Barratt 1913a:211

⁵⁵ Barratt 1913a:212

⁵⁶ Barratt 1913a:215

⁵⁷ Barratt 1913a:212

⁵⁸ Barratt 1913a:215-216

⁵⁹ Barratt 1913a:211-212

⁶⁰ Andersen 1996:246

Virkingen av min åndsdaap ble straks synlig. Flere av mine venner mente at jeg var under en uheldig innflytelse og at en forandring i forholdene ville gjøre meg godt. Den kjennsgjerning *at jeg hadde talt i tunger* forårsaket atskillig forferdelse blant disse i steden for å vekke takknemlighet. Biskop *Burts forslag* om at jeg skulle reise hjem med *første båt* til Norge slo overende alle planer angående en *Norges-dag* med *en 5 cents kollekt*. Men i grunnen hadde denne herlige utgytelse av den Hellige Ånd slått overende atskillig mer enn det, som en vil forstå av de senere skildringer. *Håkonsborg* var borte for bestandig, men så var den Hellige Ånd kommet *i steden!*⁶¹

Hjemme i Norge igjen holdt han møter, og vekkelse brøt ut. Denne vekkelser ble starten på norsk og europeisk pinsevekkelse.⁶²

2.2 Forståelsen av Den Hellige Ånd hos Barratt

Barratt er klar på at pinsevekkelsen lærer ”en *treenig* Gud”.⁶³ Han skriver: ”på samme tid som det bare er *en* Gud, er det, ifølge bibelen, *tre personer* i den ene guddom. De er av samme vesen, makt og evighet, og er således *likestillet*, og tilkommer *samme ære og tilbedelse*.”⁶⁴

I det Barratt skriver om den treenige Gud, da særlig i sine tidlige år som pinsepredikant, er Den Hellige Ånd særdeles hyppig nevnt, og der hvor Den hellige Ånd nevnes, er det i hovedsak Ånden som kraft som fokuseres. Barratt skriver: ”Vi vil ogsaa bede dem, som *ikke* har Aandens daab, at unnlade at røre ved dem, som maatte blive liggende under kraften. Det er ikke saa ofte dette sker, men lad dem blot faa komme igjennem til fuld seir.”⁶⁵ Hans oppfatning av Ånden viser seg også i følgende utsagn:

Dog vil jeg påstå at hvis noen kan komme i forbindelse med den levende Gud og bli gjennomtrengt av Hans gode Ånd - *uten å føle det*, det menneske vil jeg gjerne se! Det lar sig like så litt gjøre som å røre ved en elektrisk ledning uten å føle det eller bade sig i solens stråler, Guds Ånd er nemlig like virkelig til stede!⁶⁶

Ånden blir her sammenlignet med elektrisitet. Barratt ser Ånden nærmest som noe stofflig.

⁶¹ Barratt 1941a:129

⁶² Andersen 1996:246

⁶³ *Korsets Seir* 01.01.1911:4 ”Pinsevækkelsen. Almindelige principer for vedligeholdelsen og forfremmelsen af broderskabsbaandet mellem Pinsevenner”

⁶⁴ Barratt 1927:10

⁶⁵ *Byposten* 12.01.1907:3 ”Vækkelsen udbrudt i Kristiania”

⁶⁶ Barratt 1936:112

2.3 Begrepet åndsåp hos Barratt⁶⁷

Barratts metodistiske bakgrunn gjorde at han ikke var ukjent med termen åndsåp.⁶⁸ Metodistene bruker begrepet åndsåp, men legger ikke det samme innholdet i denne termen som de pentekostale. John Wesley, den ledende personligheten i den metodistiske veknelsen, fokuserte både på rettferdiggjørelse ved tro og helliggjørelse.⁶⁹ Helliggjørelsen kunne finne sted som en gradvis vekst, eller som en ”forandring nr. to’ i kristenlivet”, i etterkant av frelsen.⁷⁰ Denne tankegang ble senere fornyet av betydningsfulle amerikanske predikanter som Charles Finney og R. A. Torrey. I forkynnelsen deres vektlegges for det første omvendelse og gjenfødelse. For det andre åndsåp, som bringer med seg hellighet og seier over synd.⁷¹ Dette som på metodistisk hold omtales som ”forandring nr. to’ i kristenlivet” og åndsåp, ligner på det som Barratt kaller hjerterenselse.

I Barratts definisjon av den pentekostale bevegelse, kommer det frem hva han som representant for de pentekostale legger i termen åndsåp:

Man vil se derav, at meget av det som fremholdes, er *fundamentale* sannheter, som godkjennes i alle evangeliske samfund. *Det er dog en forskjell*, idet pinsevekkelsen søker å komme tilbake så meget som mulig til *urkristendommens lære, tro og praksis i alle deler*. [...] Det som egentlig skiller oss ut fra de andre i dette stykke, er vårt bestemte krav på å bli døpt i den Hellige Ånd på samme måte som de 120 på pinsedag, en Åndsåp der ledsages av tungetale, som også var tilfelle ved de andre fire anledninger som omtales i Ap. gj.⁷²

Begrepet åndsåp er for Barratt et bibelsk begrep, som brukes av både døperen Johannes (Matt 3,11), Jesus (Apg 1,5) og Paulus (1 Kor 12,13).⁷³ Barratt skiller ikke mellom åndsåp og ildåp. Opplever man åndsåpen, vil ilden være der. Ildtungene som viste seg på pinsedag, viser Åndens syndsfortærende, rensende, varmende, glødende og velgjørende innflytelse.⁷⁴ Barratt bruker også begrepene åndsåp og åndsfylde om hverandre. Åndsåpen er å motta fylde av Den Hellige Ånd.⁷⁵

⁶⁷ ”Barratt bruker til å begynne med forskjellige uttrykk som ’pintseaaab’, ’Aandens daab’ og ’Aandsdaaben’, o.l. [...] Senere bruker han oftest uttrykket ’åndsåp’.” (Bloch-Hoell 1956:358, note 68)

⁶⁸ ”Alt i 1888 skrev Barratt i sin dagbok: ’Døp meg helt i den Hellige Ånd og ild.’ Det gikk 18 år før denne bønn ble oppfylt.” (1949:XIII, forord av Martin Ski)

⁶⁹ Wisløff 1974:104, 108

⁷⁰ Borgen 1996:235

⁷¹ Wisløff 1974:150

⁷² Barratt 1934:14

⁷³ Barratt 1913a:133-134

⁷⁴ Barratt 1913a:134-135

⁷⁵ Barratt 1913b:204; 1933a:81; 1936:108-109; 1937:79; 1937:54; 1938:11.

2.4 Tilbake til urkristendommen

Barratt så på pinsevekkelsen som ”intet annet enn en gjenoplivelse av urkristendommen.”⁷⁶ Hans ønske var at urkristendommens lære, tro og praksis skulle fornye hele den kristne kirke.⁷⁷ NT’s anvisninger skulle følges i alt.⁷⁸

Urkristendommen var preget av enhet og samhold blant de kristne, og Barratt var i pinsevekkelsens tidlige tid en forkjemper for allianse mellom troende fra ulike konfesjoner. Barratt kjempet i mot at vekkelsen skulle bli et nytt kirkesamfunn. Hans ønske var at ”*alle* kristne innen *alle* kirkesamfunn” skulle få oppleve åndsåpen.⁷⁹ Åndsåpen kunne ifølge Barratt være en felles universell forenende kristen erfaring:

Pinsebevægelsen kommer ikke som en organisation, men som en aandelig livsstrøm, forat trænge om muligt ind i alle forsamlinger med bud og velsignelse fra Gud. [...] *Pinsebevægelsen er ikke bundet til nogen partidannelse.* Den har et budskab til vor tid, et budskab om frelse fra synd, om Aandsfylde og liv i Gud, om kjærlighed til Gud og næsten, om broderaand og barmhjertighed mod de lidende og undertrykte, om forsonlighed mellom de spredte stridsmænd paa kirkemuren, om seir for Kristi evangelium. Den er Guds svar til den moderne teologi og vor tids rationalisme. Derfor er den ogsaa hadet og forfulgt, men den kan ikke stanses, den bereder veien for Kristi andet komme, naar antikristens fane skal trampes i støvet og Kristi kongerige opreises over den ganske jord!⁸⁰

Barratt ønsket allianse, men møtte motstand fra etablerte kirkesamfunn.⁸¹ For Barratt var det imidlertid uaktuelt å tone ned fokuset på åndsåpen for å skape mindre strid og fremme samarbeid. Å kompromisse var ikke et alternativ. Det ville være å gå på akkord med Guds ord.⁸² Det var åndsåpen alle frelste trengte. Hans syn på åndsåpens viktighet var urokkelig.

⁷⁶ Barratt 1934:172

⁷⁷ Barratt 1934:14

⁷⁸ Barratt 1934:174

⁷⁹ Ski 1979:141

⁸⁰ *Korsets Seir* 15.10.1911:156 ”Vækkelser i Finland”

⁸¹ Ski 1979:138

⁸² Barratt 1934:174-175

2.5 Gjenfødselen og Ånden

2.5.1 Innholdet i gjenfødselen

Hos Barratt er det å være frelst en forutsetning for å kunne motta åndsdaopen.⁸³ Frelsen er et verk av Ordet og Ånden.⁸⁴ I sin vekkelsesforkynnelse er Barratt pågående og emosjonell, og søker å få frem et valg hos tilhøreren. Han skriver:

Hva er best? Liv eller død? Velsignelse eller forbannelse? En fortsatt tilværelse i åndelig død, eller en full oppreisning og opptagelse i Guds store familie. Du har selv valget. Det er en *troes*-sak! Alt avhenger av *din tro* på *Jesus!* Nå i dette øyeblikk kan du motta Jesus! Kast verden bak din rygg og grip det evige liv! Utsett ikke et øyeblikk lenger! Din *evige* skjebne kan bestemmes *nå!*⁸⁵

Barratt understreker menneskets frie vilje, også etter fallet. Han skriver: ”Mennesket ble skapt med en fri vilje, og denne har aldri siden vært fratatt det - tross fallet.”⁸⁶ Dette viser seg i hans definisjon av omvendelse: «Omvendelsen består derfor i at man ikke bare ønsker frelse, men *omvender seg* fra sine synder, avskjærer all forbindelse med dem i *sin vilje* - ikke med en lang rekke lov-gjerninger og forbedringer, men med en hellig beslutning om aldri å vende tilbake til dem.”⁸⁷ Barratt regner omvendelsen for å være den frie viljes bestemmelse for Kristus, hvor forholdet til synden blir nytt, fordi den angres og forkastes.

Frelsen faller sammen med omvendelsen, og knyttes til trosøyeblikket.⁸⁸ Tro gjør at Ånden virker rettferdiggjørelse og gjenfødselen. Barratt skriver:

Tro, så skal du se Guds herlighet! - Denne tro er ikke bare at Guds ord er sant. [...] Det er *personlig tro* på at *Jesu forsonende død* gjelder meg, og er den eneste vei til frelse. Man tror det, hviler i det, og med ett blir man både rettferdiggjort og gjenfødt til et nytt og gudommelig liv. Det skjer ved den Hellige Ånd!⁸⁹

⁸³ Barratt 1913b:6-7, 201-202

⁸⁴ Barratt 1936:108

⁸⁵ Barratt 1941b:10-11

⁸⁶ Barratt 1941b:11

⁸⁷ Barratt 1941b:13

⁸⁸ Barratt 1913b:202

⁸⁹ Barratt 1941b:14

Barratt understreker frelsen som en erfaring Den Hellige Ånd vil vitne om: ”frelse er en personlig erfaring, som den Hellig aand vidner om indeni os.”⁹⁰ Den gjenfødte vil være seg bevisst det nye liv vedkommende har fått del i.

Gjenfødselen er startpunkt for en personlig helliggjørelse.⁹¹ Åndens frukter vil finnes som en spire i den gjenfødtes liv.⁹² Det frelste mennesket vil komme inn under Åndens innflytelse.⁹³ Å bli frelst innebærer å få ”en *ny natur*”,⁹⁴ ”et *nyt hjerte*”,⁹⁵ bli ”en *ny skapning*”⁹⁶ osv. Barratt skriver: ”Alle vil merke forandringen. [...] Noget lyst og edelt fyller deres åsyn, og deres handlinger og ferd minner folk om Jesus!”⁹⁷ Mennesket går over fra natur til nåde. Gjenfødselen endrer forholdet til både Gud og medmennesker. Den gjenfødte får en brann etter andres frelse.⁹⁸ Helliggjørelsen er sentral hos Barratt. Barratt skriver: ”Det er mange kristne som visstnok ikke har oppnådd denne indre renselse, eller nyter godt av den indre fred og hvile som det skjulte liv i Kristus medfører, men det *må* oppnåes for å komme inn i himmelen, for ’uten helliggjørelse skal ingen se Herren’. (Hebr. 12: 14).”⁹⁹ Han skriver også: ”vi *må* kunne tro at *da man ikke kan se Herren uten hellighet*, så *må* Gud kunne åpenbare sin *fulle* frelse i *et øieblikk* (som for røverer på korset og for dem som dør plutselig) for det *troende* hjerte!”¹⁰⁰ Rettferdiggjørelse ved tro er altså ikke nok, også den personlige hellighet er nødvendig.

Ole Asbjørn Bergstøl bruker følgende utsagn fra Barratt som belegg for å hevde at Barratt lærer at ”Den Hellige Ånd gis i frelsen til alle kristne”.¹⁰¹ ”Vi kan derfor bestemt vide, om vi er Guds Børn. Gud selv virker Frelsens Vished i vore Hjerter ved sin velsignede Hellig - Aand. Og ved denne nye Kraft, dette indre guddommelige Liv, er du i Stand til at gjøre, hvad du aldrig kunde gjøre i din egen Styrke”¹⁰² Her taler Barratt om et indre guddommelig liv hos den frelste, men dette uttrykk kan tolkes på ulike måter. I det jeg har lest av Barratt, har jeg ikke funnet andre utsagn enn dette som kan peke i retning av at Barratt lærer at mennesket får Den Hellige Ånd i frelsen. De utsagnene som sier at mennesket får Den Hellige Ånd, står der

⁹⁰ *Korsets Seir* 01.01.1911:5 ”Pinsevækkelsen. Almindelige principer for vedligeholdelsen og forfremmelsen af broderskabsbaandet mellem Pinsevenner”

⁹¹ Barratt 1931:50

⁹² Barratt 1913b:203

⁹³ Barratt 1931:43

⁹⁴ Barratt 1931:44

⁹⁵ Barratt 1913a:219

⁹⁶ Barratt 1931:46

⁹⁷ Barratt 1931:44

⁹⁸ Barratt 1931:44-45

⁹⁹ Barratt 1931:5

¹⁰⁰ Barratt 1931:52

¹⁰¹ Bergstøl 2006:92

¹⁰² Barratt 1913b:203.

åndsdaåpen omtales. I lys av det Barratt ellers skriver om frelsens innhold, blir altså det utsagn Bergestål trekker frem, etter min mening ikke naturlig å tolke dithen at frelsen inneholder en Ånds-meddelelse. Utsagn hos Barratt selv underbygger denne slutningen:

Enhver frelst mand og kvinde kan si, at de har oplevet Aandens virkninger i sit hjerte, men ikke alle har oplevet den underbare stund naar den Helligaand saaledes indtar dem, at de blir gjennemfyldt av Ham som ilden gløder jernet eller som luften fylder vore lunger. *Det* er at eie Ham *indeni* os! Døpt i den Helligaand!¹⁰³

2.5.2 Disiplene og Ånden før pinsedag

Disiplenes åndsdaåp fant sted på pinsedag. Barratt stiller spørsmålet ”havde da ikke Jesu disciple kjendt noget til Aandens kraft tidligere?”¹⁰⁴ Barratt mener det er tilfellet,¹⁰⁵ og skriver at disiplene ”havde modtaget meget af Guds Aand før Pinsedagen i Jerusalem”.¹⁰⁶ Han hevder disiplene var gjenfødt før pinsedag.¹⁰⁷

Barratt begrunner blant annet dette med utgangspunkt i Jesu beskrivelse av disiplene som ”rene” (Joh 13,10; 15,3), ”mine venner” (Joh 15,14) og ikke ”av verden” (Joh 15,19; 17,14). Videre trekker Barratt frem Peters innsikt om Jesus som ”Messias, den levende Guds Sønn” (Matt 16,16) og ”det evige livs ord” (Joh 6,68), og at navnene til disiplene var ”skrevet i himmelen” (Luk 10,20). Barratt påpeker også at disiplene hadde kraft til å drive ut onde ånder i Jesu navn og helbrede syke.¹⁰⁸

Barratt skriver om disiplene før Jesu død og oppstandelse: ”Om nogen fremdeles vil fastholde, at deres forhold var gammeltestamentligt den gang, saa var dog deres lys større end jødernes ialmindelighed. Kanske det nærmest betegner en overgangsperiode i naadens husholdning.”¹⁰⁹

I tiden etter Jesu oppstandelse, før Jesu himmelfart og pinsedag, mener Barratt ”forsoningens herlighed brød ind over dem i en grad, som de ikke fattede den tilforn.”¹¹⁰ Han trekker særlig frem Joh 20,22 hvor Jesus åndet på disiplene og sa: ”Ta imot Den Hellige Ånd.” Han skriver om dette bibelverset: ”Der kan ikke være tvil om, at han i det øieblik

¹⁰³ *Korsets Seir* 01.04.1916:50-51 ”Aandens daap. Kan den forventes i vore dager?”

¹⁰⁴ Barratt 1913a:135

¹⁰⁵ Barratt 1913a:135

¹⁰⁶ Barratt 1913a:139

¹⁰⁷ Barratt 1937:24

¹⁰⁸ Barratt 1913a:136-138

¹⁰⁹ Barratt 1913a:137

¹¹⁰ Barratt 1913a:137

meddelte dem en stor Aandens velsignelse.”¹¹¹ Barratt mener denne hendelsen gav disiplene lys og innsikt over frelsens vei, lik den gjenfødte kristne har i dag. Jesus erklærte så for dem, det han hadde snakket om med de to på veien til Emmaus, nemlig at hans død og oppstandelse skulle danne grunnlag for forkynnelse av ”omvendelse og tilgivelse for syndene [...] for alle folkeslag” (Luk 24,47). Disiplene fikk så beskjed i Luk 24,49: “Jeg sender over dere det som min Far har lovt. Men dere skal bli i byen til dere blir utrustet med kraft fra det høye.” Disiplene skulle altså vente på åndsdaopen. De hadde mottatt frelsen, men skulle vente på den kraft og utrustning de trengte for sin vitnegjerning.¹¹² Ski skriver at Barratt satte likhetstegn mellom sin egen sterke åndsopplevelse 7. oktober 1906 og disiplenes opplevelse som beskrives i Joh 20,22. Jesus hadde ”åndet” på han ved denne erfaringen, men denne erfaringen var ikke lik pinsedag på grunn av mangelen på tungene.¹¹³

2.5.3 De første kristne og Ånden

Ifølge Barratt beskriver Apostlenes gjerninger fem tilfeller av åndsdaop (Apg 2,2-4; 8,17; 9,17; 10,44-46; 19,6),¹¹⁴ men Barratt trekker bare frem historien om vekkelser i Samaria (Apg 8) og historien om åndsutgytelsen i Efesos (Apg 19) i forbindelse med rekkefølgen i tilegnelse av frelse og åndsdaop.¹¹⁵ Jeg har ikke funnet at historien om Saulus åndsdaop (Apg 9) og åndsutgytelsen over Kornelius og hans venner (Apg 10) kommenteres i denne sammenheng.

Om vekkelser i Samaria står det i Apg 8,15-17 at disiplene ”kom ned og bad for dem at de skulle få Den Hellige Ånd. For Ånden var ennå ikke kommet over dem, de var bare døpt til Herren Jesu navn. Nå la de hendene på dem, og de fikk Den Hellige Ånd.” Barratts tolkning av dette skriftsted er at menneskene i Samaria, gjennom Filips misjonsvirksomhet, var blitt gjenfødt og døpt. Åndsdaopen kom derimot på et senere tidspunkt, nemlig ved disiplenes bønn og håndspåleggelse.¹¹⁶

Åndsutgytelsen i Efesos handler om Paulus møte med 12 Johannes-disipler hvor Paulus stiller dem spørsmålet: “Fikk dere Den Hellige Ånd da dere kom til troen?” (Apg 19,2). Barratt mener dette spørsmålet viser at man kan ha kommet til tro, uten å ha mottatt åndsdaopen. Disse Johannes-disiplene ventet fortsatt på han som skulle døpe med Ånd og ild, og hadde ikke hørt om pinseunderet. Videre i Apg 19 underviser Paulus Johannes-disiplene i

¹¹¹ Barratt 1913a:138

¹¹² Barratt 1913a:138-139

¹¹³ Ski 1979:90

¹¹⁴ Barratt 1913a:142-146

¹¹⁵ Barratt 1913a:139-142

¹¹⁶ Barratt 1913a:140

den kristne lære, og de blir døpt (Apg 19,4-6). De tolv disiplene i Efesos plasseres av Barratt i samme posisjon som disiplene før pinsedag og de troende i Samaria etter dåpen. I Apg 19,6 kan vi ifølge Barratt lese at de så mottar åndsdaåpen: ”Da Paulus la hendene på dem, kom Den Hellige Ånd over dem, og de talte i tunger og profeterte.”¹¹⁷

2.5.4 Forholdet mellom gjenføðelsen og åndsdaåpen hos Barratt

Hos Barratt er grunnlaget for både gjenføðelsen og åndsdaåpen Jesu forsonende død på korset,¹¹⁸ men gjenføðelsen og åndsdaåpen sees på som to adskilte erfaringer, som følger hverandre i en bestemt rekkefølge. Gjenføðelsen går alltid forut for åndsdaåpen.¹¹⁹ Dette mener Barratt både var tilfellet hos disiplene og hos de første kristne, og dette gjelder også for menneskene i dag. Barratt er samtidig åpen for at åndsdaåpen kan skje umiddelbart etter gjenføðelsen.¹²⁰

Alle som er gjenfødt bør søke å erfare en åndsdaåpen lik den disiplene erfarte pinsedag. Barratt skriver: ”Guds ord fremholder klart, at Aandsdaab er for alle de troende og til alle tider i denne tids husholdning.”¹²¹

Det som skrives om gjenføðelsen hos Barratt er i de fleste tilfeller skrevet i skrifter som tar for seg veien frem til åndsdaåpen. Det er ikke gjenføðelsen i seg selv som fokuseres, men gjenføðelsen trekkes frem som et nødvendig steg på veien for å oppnå åndsdaåpen.¹²²

2.6 Dåpen og Ånden¹²³

I pinsebevegelsens første tid i Norge var Barratt en talsmann for samvittighetsfrihet når det kom til dåpspørsmålet. Dette hang sammen med hans alliansetankegang. Han skriver i sin dagbok for 3. desember 1919:¹²⁴

Noen har sagt at vi motarbeider voksendåpen i Møllergaten 38. Det er slett ikke tilfelle! Hverken voksendåpen eller barnedåpen! Vi har sett oss trett på striden om den sak for lenge siden, den fører ikke til noe ønskelig resultat, kun til splittelse. - Det behøver ikke å være særskilte grupper for

¹¹⁷ Barratt 1913a:141-142

¹¹⁸ Barratt 1907:41

¹¹⁹ Barratt 1913b:6-7, 202-204

¹²⁰ Barratt 1907:19; 1913a:134; 1927:46

¹²¹ Barratt 1913a:156

¹²² F.eks. ”Til Søgere efter ’Faderens Forjættelse!’” (1913b:201-229); ”En Opfordring til at modtage Kraften fra det høje” (1913b:3-13)

¹²³ Her vil jeg ikke gå inn på dåpspraksis (dåpsformular, dåpsform), men ønsker å belyse Barratts dåpslære.

¹²⁴ Barratt ble i 1913 døpt med troendedåpen av Lewi Pethrus, men Barratts menighet Filadelfia i Oslo hadde spor av et interkonfesjonelt dåpsyn helt frem til 1919 (Ski 1982:99).

å representere de særskilte oppfatninger om vanddåpen, det må man være kommet forbi, for det hører det gamle liv og de gamle forhold til. Denne mektige vekkelse må føre oss videre.¹²⁵

Barratt hadde i utgangspunkt et metodistisk dåpssyn, som går ut på at barna er ”født i synd, men under blodet”, noe som gjør at de allerede tilhører Guds rike.¹²⁶ Barnet døpes fordi det er et Guds barn, ikke for å bli det. Barsedåpen inneholder her ingen gjenfødelse. Senere gikk Barratt vekk fra sitt metodistiske syn på dåpen, fordi han mente det ikke fantes bevis i Bibelen for at apostlene praktiserte barsedåp. Han ble selv døpt på nytt i 1913, og ble en ivrig talsmann for troendes dåp.¹²⁷

Barratt mener Skriftens befaling om å bli døpt og døpe er klar (Matt 28,18-20).¹²⁸ Dåpen er en lydighetshandling, og bør finne sted med det samme man har kommet til tro. De som kom til tro på pinsedag ble døpt, og dette var også slik det var blant de første kristne (Apg 8,36f; 16,30-34).¹²⁹

Ifølge Barratt går omvendelse og tro forut for dåpen,¹³⁰ og selve dåpshandlingen er fra menneskets side, i tillegg til å være en lydighetshandling, en bekjenneshandling. Dåpen beskrives som ”en ydre besegling og et ydre symbol paa det allerede oplevede frelsesunder.”¹³¹ Dåpen finner sted fordi man er gjenfødt. Den er ”en god samvittighets bekjennelse” (1 Pet 3,21) den troende har med Gud. Gud på sin side ”gir dette offentlige tegn sin billigelse, og forplikter sig til ikke at slippe eller forlate dem som saaledes tror paa ham.”¹³²

Hos Barratt er ikke Åndens gjenfødende gjerning knyttet til dåpen. Ånden alene virker gjenfødende ved tro. Barratt skriver: ”Det er en av de største feil man har begaaet og fremdeles begaar naar man paastaar at daapen er absolut gjenfødende og naar man ubetinget søker at binde den Helligaand til denne handling, saa den derved sies at eie gjenfødende kraft.”¹³³

Barratt krever altså at dåpskandidater er gjenfødt før dåpen kan finne sted. Dersom noen blir døpt, som ikke er gjenfødt, kan derimot gjenfødelsen inntreffe under selve dåpshandlingen (eller senere). Barratt hevder det er mulig å ha bestemt seg for at man ønsker

¹²⁵ Barratt 1950:IX-X, sitert etter forord av Paul Holth

¹²⁶ Barratt 1941a:203

¹²⁷ Barratt 1941a:203-204

¹²⁸ Barratt 1919:5

¹²⁹ Barratt 1927:53-54

¹³⁰ Barratt 1927:54

¹³¹ Barratt 1919:70

¹³² Barratt 1919:70

¹³³ Barratt 1919:61

å være en kristen, uten at Ånden har fått slippe til med sin gjenfødende kraft i hjertet. Han kaller en slik tro for ”forstandstro”. I slike tilfeller mener Barratt at dåpen kan vitne om og levendegjøre evangeliet slik at dåpskandidaten opplever gjenfødselen under selve dåpshandlingen. Da kan dåpen beskrives som et ”gjenfødselsens bad” og ”Kristi omskjærelse”.¹³⁴ Barratt mener det er slike tilfeller bibelvers som Joh 3,5; Apg 2,28;¹³⁵ Mark 16,15;¹³⁶ Apg 22,16; Rom 6,4; Ef 5,26; Kol 2,11f; Tit 3,5 og 1 Pet 3,21 viser til.¹³⁷ Barratt poengterer at dåpen er innstiftet av Jesus selv, og at man kan ”forvente, at Aanden særlig vilde virke ved en saadan anledning. Jesus har aldrig anseet daapen blot som en tør og inhoudsløs form eller symbol.”¹³⁸

2.7 Åndsdåpens forberedelser

Ifølge Barratt krever åndsdåpen forberedelse. I pinsevekkelsens første tid hevdet Barratt at en konkret, punktuell erfaring, ”hjerterenselse”, var en forutsetning for å oppleve åndsdåpen.¹³⁹ Han mener mangelfull forberedelse er grunnen til at enkelte ikke blir åndsdøpt. ”Den (åndsdåpen) naaes kun ved opgivelsen af *selvlivet* og fuld renselse i Jesu blod.”¹⁴⁰ I Barratts veiledning om veien frem til åndsdåpen fokuseres altså de individuelle forberedelser. I hans egen åndsdåpsopplevelse trekkes i tillegg faste og bønn frem (se punkt 2.1). I forbindelse med bønn nevner Barratt særlig håndspåleggelse. Han skriver om dens funksjon:

Ilden farer gjennom *legemet* ogsaa og styrer *sjælelivet* og *aandslivet* saa bestemt, at man faar et *haandpaatageligt bevis* i sit eget væsen for Guds tilværelse. Det er mulig at *legemet* ryster og skjælver idet Aanden lader sin kraft bryde ind i det, som det ryster og vrider sig naar elektricitet føres ind i det. Men *Aandens kraft* styrker og glæder. Ved haandspaalæggelse meddeles den gennem den aandsfyldte broder eller søster.¹⁴¹

Samtidig poengterer Barratt hvor viktig det er at man er åpen for læren om åndsdåpen og forventer og ønsker denne erfaring.¹⁴²

Selve hjerterenselsen beskrives som:

¹³⁴ Barratt 1919:64-65

¹³⁵ Her skriver Barratt Apg 2,28, men siterer fra Apg 2,38, så jeg går ut fra at Apg 2,28 er en skrivefeil.

¹³⁶ Her skriver Barratt Mark 16,15, men siterer fra Mark 16,16, så jeg går ut fra at Mark 16,15 er en skrivefeil.

¹³⁷ Barratt 1919:62-64

¹³⁸ Barratt 1919:66

¹³⁹ Barratt 1913a:175

¹⁴⁰ Barratt 1907:23

¹⁴¹ *Byposten* 14.12.1907:110 “Raad til ilddøbte”

¹⁴² Barratt 1913b:214-217; 228

en tilstand opnåelig i nåden hvor tilbøieligheten, 'syndens attrå', ikke blott underkues og underordnes, men helt dødes og blir 'til intet', det vil med andre ord si: *Tilintetgjort!* For er det blitt til intet, da innebefatter det en *fullstendig ødeleggelse av den gamle natur!*¹⁴³

Barratt skriver også: ”*det er en bortrenselse av rotondet - den iboende synd*, eller menneskets onde vilje og lyst, som ikke bare knekkes og korsfestes, men *avlives og fjernes*, så vi 'attrår det som hører Ånden til'. (Rom. 8:5).” I hjerterenselsen skjer altså en etisk forandring, hvor den kristne ikke bare seirer ”over sine onde tilbøieligheter”,¹⁴⁴ men blir ”helt rensede fra dem.”¹⁴⁵ Det gamle mennesket kastes ut.¹⁴⁶ Arvesynden¹⁴⁷ fjernes og mennesket får ”rent hjerte og lever rent liv.”¹⁴⁸ Barratt skildrer meget konkret hvordan synder som egenkjærlighet, hovmot og misunnelse er utenkelig for en rensset kristen.¹⁴⁹

Den kristnes fullkommenhet vil ifølge Barratt likevel aldri bli lik Guds.¹⁵⁰ En kristen kan uten å vite det komme til å gjøre feil. Dette regnes ikke som synd. Han skriver:

Vi tar *ofte feil* i vår bedømmelse av en sak, og i anleggelsen av våre livsplaner, men når ikke viljen er *ond* - i direkte strid med Guds vilje - *så regnes ikke dette for synd*. 'Synd er *lovbrudd*', - med *vilje!* Men disse *feilgrep* (uten ond hensikt) vil bli en skolegang for den våkne kristen, men fører *oss ikke inn under dom*, da vi lever *under blodet!*¹⁵¹

Hjerterenselsen står altså ikke i veien for en videre modning i kristenlivet.¹⁵²

Synet på hjerterenselsen har senere vært gjenstand for diskusjon og uenighet.¹⁵³ Bloch-Hoell skriver om Barratt og hjerterenselsen: ”Barratt holdt hele tiden fast ved renselsen som en engangsopplevelse, men kom etter hvert til sterkere å betone at denne må følges av en

¹⁴³ Barratt 1931:115

¹⁴⁴ Barratt 1913a:174

¹⁴⁵ Barratt 1913a:174

¹⁴⁶ Barratt 1931:56-57

¹⁴⁷ Barratt 1931:9 ”Den 'arvelige skyld' eller 'medfødt synd' er uttrykk man utleder av den lære som skriften forkynner i andre ord. I Romerbrevets femte kapitel fremholder Paulus at 'synden kom inn i verden ved *ett menneske*, og døden ved synden, og døden således trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle' (v. 12). Men han går videre og sier at døden hersket også over dem 'som ikke har syndet i likhet med Adams overtredelse'. Således kom dommen over dem som *ikke hadde personlig synd*. De arvet *en natur* som i sig selv er tilbøielig til det onde.”

¹⁴⁸ Barratt 1931:5

¹⁴⁹ Barratt 1931:104

¹⁵⁰ Barratt 1931:26

¹⁵¹ Barratt 1931:103-104

¹⁵² Barratt 1931:6

¹⁵³ Ottosen 1998:121

modning.”¹⁵⁴ Barratt understreker imidlertid også i sine tidlige år som pinsepredikant at hjerterenselsen og åndsdaopen må følges av en stadig vekst i helliggjørelse,¹⁵⁵ men Barratt modifierer i noe grad sitt standpunkt knyttet til hjerterenselsen som forutsetning for åndsdaopen. Barratt åpner for at åndsdaopen kan finne sted uten en forutgående hjerterenselse, og han innrømmer at ikke alle åndsdopte lever hellige liv. Disse trenger ifølge Barratt å erfare renselse og helliggjørelse, som er bestemmende for åndsdaopens virkninger. Åndsdaopens virkninger blir tilbaketrent dersom synden gis plass og spillerom.¹⁵⁶

Senere har fokuset på hjerterenselsen som en engangserfaring falt mer og mer bort i pinsebevegelsen. Bloch-Hoell skriver: ”Stort sett har norske p.venner vært mindre radikale enn Barratt med hensyn til helliggjørelseslæren, og fra omkring 1933 har den retning vokst seg sterkere som har betont den praktiske helliggjørelse til forskjell fra engangsopplevelsen.”¹⁵⁷ Barratt uttalte om renselse og øyeblikkelig helliggjørelse i 1935: ”Det er en tilbøielighet til å slå av på dette endog blant en del ’pinsevenner’.”¹⁵⁸

At de pentekostale oppgav kravet om hjerterenselse, fikk som konsekvens at åndsdaopen i større grad enn tidligere ble tillagt etiske virkninger. Barratt understreket imidlertid hele veien åndsdaopens etiske virkninger (se punkt 2.8.2). Her representerer han imidlertid et unntak blant de pentekostale. Det vanlige var at de som lærte en fullstendig og øyeblikkelig helliggjørelse som forutsetning for åndsdaopen, ikke tillat, eller i liten grad tillat åndsdaopen etiske virkninger.¹⁵⁹

Martin Ski kommenterer også den endring som har funnet sted hos de pentekostale når det kommer til hjerterenselsen. Han skriver at hjerterenselsen ”så å si er forsvunnet fra forkynnelsen og følgelig også fra erfaringen.”¹⁶⁰ Han påpeker at dette har ført til at noe av dybden ved den pentekostale lære om åndsdaopen er forsvunnet. Menneskets fortvilelse og erkjennelse av egen syndighet, som er forutsetningen for åndsfylden, ”erstattes av en overfladisk lykkementalitet.”¹⁶¹

¹⁵⁴ Bloch-Hoell 1956:339

¹⁵⁵ Barratt 1907:44

¹⁵⁶ Barratt 1913a:172-174

¹⁵⁷ Bloch-Hoell 1956:339

¹⁵⁸ *Korsets Seier* 05.10.1935:1 ”Vi pinsevenner”. Barratt uttalte på den europeiske pinsevennkongressen i 1939: ”I vekkelsens første tid forkynte man helliggjørelsen som en bestemt opplevelse. Nu forkynnes den oftest bare som en vekst, den er begge deler.” (*Korsets Seier* 25.02.1939:115 ”Fra predikantstevnet i Oslo”). Bloch-Hoell beretter at her var Barratt den eneste som talte om øyeblikkelig helliggjørelse (Bloch-Hoell 1956:342-343).

¹⁵⁹ Bloch-Hoell 1956:343

¹⁶⁰ Ski 1979:97

¹⁶¹ Ski 1979:97

2.8 Åndsdåpens tegn og virkninger

2.8.1 Tungetale

Hos Barratt er det tette bånd mellom åndsdåpen og tungetale.¹⁶² Tungetale sees på som noe enestående, særlig grunnet at tungetale, som den eneste av de bibelske nådegaver, ikke fantes i den gamle pakt.¹⁶³ Tungetale er det første ytre synlige tegn på at åndsdåpen har funnet sted. Barratt skriver: ”Du kan forvente den ydre Øjensynlighed: den ekstatiske Tilbedelse.”¹⁶⁴ Barratt skriver også: ”Det første umiddelbare *ytre* bevis er som regel *tungetale, profetiske ord og lovprisning*, men især *tungetale*.”¹⁶⁵

I Barratts uttalelser finnes en åpning for at åndsdåp uten tunger er mulig. Til en journalist som spurte om åndsdåp uten tunger var mulig, svarte Barratt at det nok kunne finne sted, men at ”*jeg vil ikke være den unntagelsen*.”¹⁶⁶ Ski mener Barratt i kravet om tungetale som tegn på åndsdåpen i for stor grad lot seg lede av sine venner i Los Angeles.¹⁶⁷ Barratt daterer sin egen åndsdåp til 15. november, selv om det er tydelig at han i utgangspunktet betraktet erfaringen 7. oktober som en dåp i Ånden (se punkt 2.1). Barratt skriver i *Erindringer*: ”Jeg var ikke klar med hensyn til Åndens gaver. Jeg ventet ikke *tungene* som et bestemt *bevis* for pinsevelsignelsen. Men vennene i Los Angeles skrev og sa jeg måtte trenge meg fram og motta tungene.”¹⁶⁸ Fokuset på tungene, gjør at åndsdåp uten tungetale nærmest reduseres til en teoretisk mulighet. Åndsdåp uten tungetale likestilles ikke med åndsdåp med tunger.

Av de fem tilfellene av åndsdåp som Barratt mener omtales i Apg, nevnes tungetale i tre av tilfellene. I forbindelse med åndsdåpen i Samaria og Saulus’ åndsdåp nevnes derimot ikke tungetalen eksplisitt. Barratt mener likevel det er ”grund til at mene, at den ogsaa var tilstede der.”¹⁶⁹ I Samaria mener Barratt det er naturlig å tro at Simon trollmanns tilbud om penger til disiplene for å få deres kraft, hadde å gjøre med de tegn som fulgte åndsdåpen, da særlig tungetalen. Om Paulus står det i 1 Kor 14,18: ”Jeg takker Gud; jeg taler mer i tunger

¹⁶² Jeg vil i denne avhandlingen ikke gå inn på hvordan Barratt tenker om nådegaven til å tale i tunger. Det relevante for denne avhandlingen er å undersøke forholdet mellom åndsdåp og tungetale.

¹⁶³ Barratt 1933b:26

¹⁶⁴ Barratt 1913b:215

¹⁶⁵ Barratt 1927:47

¹⁶⁶ Ski 1979:92

¹⁶⁷ Ski 1979:91

¹⁶⁸ Barratt 1941a:116

¹⁶⁹ Barratt 1913a:147

enn noen av dere.” Barratt mener det er naturlig å tro at Paulus begynte å tale i tunger i åndsdaopen.¹⁷⁰

Barratt var opptatt av tungetalens beviskraft. Han skriver: ”Mange er lige bitre paa den som fariseerne var paa Lazarus og saa gjerne, at tungemaalsgaven og hele bevægelsen var dræbt og begravet - den bærer i sig altfor stærke beviser for den evige verdens vished og den haandpaatagelige forbindelse, der kan opnaaes med Gud.”¹⁷¹ Videre skriver han: ”Det er selve Aanden, som taler gjennem dig, ved at tage dine stemmeorganer, dine kjæver, din tunge i brug og fremdriver det sprog Han selv vil. Tænk bare at ha *et saa haandpaatageligt bevis* paa Guds indflydelse over mennesket.”¹⁷²

Bloch-Hoell mener at Barratt i pinsevekkelsens tidlige begynnelse ikke skilte mellom tungetale som bevis på åndsdaopen og tungetale som nådegave.¹⁷³ Det går imidlertid ikke lang tid før man finner utsagn hos Barratt hvor dette skillet poengteres. Barratt skriver i *Byposten* i 1909: ”Der maate dog bestemt skjælnes mellem den brudte, ekstatiske tungetale, der medfølger Aandsfylden, og selve tungemaalsgaven, hvorved man naarsomhelst kunde tale i tunger og havde gaven under kontrol.”¹⁷⁴ Dette skillet får som konsekvens at tungetalen ved åndsdaopen for de fleste er midlertidig, ikke en ”vedblivende ’gave’”.¹⁷⁵ Hos Barratt er det heller ingen ting som tyder på at alle åndsdopte gis tungetale til bruk som bønnespråk i sitt kristenliv.¹⁷⁶

Fokuset på tungetale som tegn på åndsdaopen er tydelig hos Barratt, men Barratt ønsker samtidig ikke at tungetalens betydning fokuseres for sterkt. Det er først og fremst åndsdaopen som skal søkes, ikke tungene. Tungetale kommer av seg selv når Ånden fyller mennesket.¹⁷⁷

Barratt er heller ikke blind for at falsk tungetale eller tydning kan finne sted. Han skriver:

Vi ved, at Herren kan udtale dom over onde magter igjennem ’tungerne’, men der er dem, hvis aand ikke er ren, som har benyttet tungerne eller tolkningen som et afløb for sin dømmesyge

¹⁷⁰ Barratt 1913a:147

¹⁷¹ Barratt 1907:4

¹⁷² Barratt 1907:12

¹⁷³ Bloch-Hoell 1956:374, note 9

¹⁷⁴ *Byposten* 01.01.1909:3 ”Konferansen i Hamburg”; 1913a:148-149; 1913b:160. Ski er skeptisk til Barratts skille mellom tungetale som tegn på åndsdaopen og nådegaven tungetale. Han skriver: ”Hadde han (Barratt) derimot holdt fast ved at opplevelsen 7. oktober 1906 var den virkelige åndsdaopen, og presisert at tungetalens komme den 15. november var en tildeling av en nådegave for ham personlig, da ville hele pinsebevegelsen, og i dag kretser langt ut over denne, hatt mulighet til å motta og behandle tungetalens under på en langt mere skriftmessig og enkel bibelsk måte.” (Ski 1979:91).

¹⁷⁵ Barratt 1934:20

¹⁷⁶ Ottosen 1998:125

¹⁷⁷ Barratt 1913a:150

aand og har derved udrettet megen skade. De har udgydt sin personlige vrede over nogen som var nærværende eller fraværende som de ikke havde mod at sige til paa to mands haand.¹⁷⁸

Hos Barratt er det et krav at tungetale ledsages av kraft og forvandling. Dersom dette ikke finner sted, anser ikke Barratt tungetalen som ekte.¹⁷⁹ Hans egen åndsåpsopplevelse forteller at han ble oppfordret til å prøve å tale, noe Barratt nektet. Hans tungetale skulle helt og fullt være et verk av Ånden, ikke ”*Humbug*” (se punkt 2.1).

2.8.2 Kraft

Med Aandsdaaben eller Aandsfylden løftes man netop paa 'høiere grund.' Guds ord blir klarere, kjærligheten dypere, Jesus herligere for hjertet og Hans hellige blod mere omfattende i sin virkning. Vi sættes bedre i stand til at lide med Jesus og tjene Ham. Glæden i Gud blir større, freden varig og indflydelsen av vort kristenliv og virke mere virkningsfuldt, varig og omfattende.¹⁸⁰

Åndsåpens virkninger er ifølge Barratt radikale og revolusjonerende. Fremfor alt påpeker Barratt at åndsåpen gir kraft (Apg 1,8). Både kraft til å leve et hellig liv¹⁸¹ og kraft til tjeneste for Jesus.¹⁸²

Hos Barratt er åndsåp og forvandling to sider av samme sak og uløselig knyttet sammen. Ekte åndsåp innebærer at noe endres.¹⁸³ Dersom åndsåpen er uten virkninger, anser ikke Barratt den for å være ekte. Større kjærlighet er en prøve på åndsåpens ekthet. ”Hvor den ikke raader, der er tungetalen uegte, og der er der ikke skjæet nogen virkelig Aandsdaab.”¹⁸⁴

Barratt taler synonymt om åndsåp og ”Aandens velsignelser”,¹⁸⁵ så det er tydelig at åndsåpen er utgangspunktet for alt en kristen trenger for et kraftfullt kristenliv. Åndsåpen får derfor en enestående plass hos Barratt.¹⁸⁶ Nådegavene knyttes altså til åndsåpen. Barratt poengterer at ”enhver Aandsdøbt broder eller søster har lov til at stille sig i ydmyghed frem

¹⁷⁸ *Byposten* 14.11.1908:86 ”Ord til veiledning”

¹⁷⁹ Barratt 1913a:151

¹⁸⁰ *Korsets Seir* 15.05.1912:74 ”Den evangeliske mission i Møllergaten 38”

¹⁸¹ Barratt 1913a:171

¹⁸² Barratt 1913a:177, 169

¹⁸³ Barratt 1913a:177

¹⁸⁴ Barratt 1913a:151

¹⁸⁵ Barratt 1913a:168

¹⁸⁶ *Ottosen* 1998:122

for Gud og modtage de gaver Aanden vil skjænke dem. Naar Jesu ære alene søges, har man lov til at forvente en eller flere.”¹⁸⁷

Barratt understreker at åndsdaåpen er helt nødvendig i åndskampen. ”Det er intet satan hader mere end Aandsdøbte folk og en Aandsdøbt menighed! Thi han ved saa vel, at han har ingen farligere fiende.”¹⁸⁸ Med å si at det er ingenting Satan hader mer, får Barratt frem at åndsdaåpen er det viktigste ”redskapet” i åndskampen.

Hvor viktig Barratt anser åndsdaåpens kraft å være, viser seg i det han skriver om disiplene før og etter pinsedag:

Naar vi erindrer disciplenes aandelige tilstand før og efter Aandsdaaben og merker den store forandring som skede med dem: hvorledes de fra en tilstand af modløshed og frygttagtighed gik over til et liv i frimodig hengivelse til Gud; hvorledes deres sind blev oplyst og en ny kraft prægede deres ord og handlinger, da forstaar vi hvorfor Jesus paalagde dem saa bestemt at oppebie denne kraft; de kunde ikke klare sig den foruden.¹⁸⁹

Her ser vi åndsdaåpen sees på som en absolutt nødvendighet for å oppnå fremgang i kristenlivet.

Barratt viser også til historien, og sier: ”Enhver af de større vækkelser, som historien vidner om, har været baaret frem af personer som har erfaret mere eller mindre af den Helligaands kraft.”¹⁹⁰ Barratt hevder: ”Pinsedag har ofte gjentat sig.”¹⁹¹ Åndsdaåpen gir den kraft som får ting til å skje.¹⁹² Åndsdaåpen er nødvendig for å kunne vinne sjeler for Kristus. Uten denne kraft uteblir resultatene.¹⁹³

Helliggjørelsen er som sagt en prosess som varer hele livet (se punkt 2.7). Den stopper ikke opp ved åndsdaåpen. Åndsdaåpen hvor mennesket mottar Åndens fylde oppleves kun en gang, men det er senere mulig å oppleve fornyelse av den kraft åndsdaåpen formidler. Det er ingen ting som hindrer den åndsdaåpte i å motta mer av åndsdaåpens kraft.¹⁹⁴ Barratt ser ikke på åndsdaåpen ”som det kulminerende og avsluttende punkt i erfaringslivet,”¹⁹⁵ men som

¹⁸⁷ Barratt 1913a:180-181

¹⁸⁸ Barratt 1913a:160

¹⁸⁹ Barratt 1913a:155

¹⁹⁰ Barratt 1913a:163

¹⁹¹ Barratt 1913a:164

¹⁹² Ottosen 1998:122

¹⁹³ Barratt 1913b:19

¹⁹⁴ Barratt 1913a:162-163

¹⁹⁵ Barratt 1913a:162

indledningen til nye og store muligheder, en livselixir mod livets nedbrydende og undergravende kræfter, en himmelsk elektrisk strøm, der fornyer baade legeme, sjæl og aand, et aandelig puf opover den tunge bakke, en balsam mod alle dine grublerier, en livgivende, frigjørende himmelsk kraft, hvortil kilden aldrig udtømmes, som kan øges og øges og øges, saa du blir sterk i Herren og i Hans vældes kraft.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Barratt 1913a:162-163

2.9 Oppsummering av Barratts lære om Åndens gave

1. Barratt har ingen avvikende treenighetslære. Ånden omtales imidlertid særdeles hyppig i hans skrifter, og der Ånden nevnes, er det Ånden som kraft som trekkes frem. Ånden sees nærmest på som noe stofflig, som igjen får som konsekvens at Åndens tilstedeværelse knyttes til og konstanteres ved sansbare manifestasjoner.

2. Barratt mener pinsevekkelsen er ukristendommen gjenopplivet. Det som ifølge Barratt særlig skiller pinsevekkelsen fra andre evangeliske samfunn er deres ønske om en gjenopplivelse av Apg 2,4. Pinsedag er ikke bare en historisk begivenhet, men en normal erfaring for enhver kristen.

3. Grunnlaget for både gjenfødselen, hjerterenselsen og åndsdaopen er Jesu Kristi fullførte frelsesverk. Dette er adskilte og ulike erfaringer av Ånden, som følger hverandre i en bestemt rekkefølge. Gjenfødselen er det første ufravikelige krav som må gå forut for åndsdaopen. Gjenfødselen knyttes til trosøyeblikket og er Den Hellige Ånds verk. Selv om Ånden handler til frelse i gjenfødselen, gis ikke Ånden som (frelses)gave i den. Åndens virker altså gjenfødselen, men Ånds-meddelelsen knyttes til åndsdaopen. Alle gjenfødselte skal døpe seg, men daopen er en ren bekjennelseshandling. Daopen har ingen gjenfødselende kraft.

4. Gjenfødselen er startpunktet for menneskets helliggjørelse. I den gjenfødseltes liv vil Åndens frukt finnes som en spire. Det vil skje en forandring, men synden vil fortsatt ha makt. Barratt mener at alle bør søke åndsdaopen, og denne krever forberedelse. Åndsdaopen krever en helhjertet søking etter denne erfaring og en full overgivelse av alt til Gud. Barratt vektlegger særlig hjerterenselsen. Hjerterenselsen er en konkret punktuell erfaring forut for åndsdaopen, som gir seier over synd. Barratt trekker også frem bønnens sentrale funksjon, da gjerne med håndspåleggelse. Målet er hele veien å erfare åndsdaopen, fordi det er her Ånden gis, og den er «porten» inn til et rikt, kraftfullt kristenliv. Helliggjørelsen varer imidlertid hele livet. Barratt ser ingen motsetning mellom helliggjørelse og hjerterenselse eller helliggjørelse og åndsdaop. Den kristne kan hele veien vokse i helliggjørelse.

5. Det umiddelbare tegn på at åndsdaopen har funnet sted er tungetalen. Barratt skiller mellom tungetale som tegn på åndsdaopen og tungetale som nådegave. Barratt avviser ikke helt muligheten for åndsdaop uten tunger, men dette reduseres nærmest til en teoretisk mulighet.

Likevel er Barratt opptatt av at det er åndsåpen som skal søkes, ikke tungene. Tungene vil komme som et resultat av åndsåpen.

6. Åndsåpen med tungetale skal ledsages av forvandling, ellers har ikke en ekte åndsåp funnet sted. Åndsåpen innebærer en forvandling som vil være synlig for alle. Åndsåp og forvandling hører uløselig sammen. Åndsåpen gir den kristne kraft, både til etisk forbedring og til tjeneste for evangeliet. Åndsåpen bringer alle Åndens velsignelser, inkludert nådegavene, til den kristne. Dette gjør at åndsåpen innehar en unik posisjon. Det er den kristnes fremste våpen i kampen mot Satan.

7. Åndsåpen oppleves bare en gang, og innebærer at mennesket fylles med Den Hellige Ånd. Dette hindrer ikke en senere påfylling og opplevelse av at man mottar mer av Den Hellige Ånd.

3. Teologisk vurdering av Barratts lære om Åndens gave

I denne delen tar jeg utgangspunkt i punktene fra oppsummeringen av Barratts lære om Åndens gave, og vurderer dem med utgangspunkt i en bibelsk-luthersk synsvinkel.

3.1 Den Hellige Ånd

1. Barratt har ingen avvikende treenighetslære. Ånden omtales imidlertid særdeles hyppig i hans skrifter, og der Ånden nevnes, er det Ånden som kraft som trekkes frem. Ånden sees nærmest på som noe stofflig, som igjen får som konsekvens at Åndens tilstedeværelse knyttes til og konstanteres ved sansbare manifestasjoner.

I Skriften kommer det klart frem at Ånden er Gud, likestilt med Faderen og Sønnen (Matt 28,19; 2 Kor 13,13). Ånden forstås i Skriften både som en person og som en kraft.¹⁹⁷ Hos Barratt er det imidlertid Ånden som en kraft som fokuseres (se punkt 2.2). Av forfatterne i NT er det Lukas som oftest omtaler Ånden som en kraft. Denne omtalen har klare paralleller til beskrivelsen av Ånden i GT. Trolig var Lukas sterkt preget av enkelte tekster fra GT (Jes 61,1f; Joel 3,1f). Samtidig har Lukas formuleringer som klart uttrykker en forståelse av Ånden som en person (jfr. Apg 16,7: ”Jesu Ånd gav dem ikke lov”; Luk 2,26: ”og Ånden hadde latt ham få vite”). Ånden som en person er imidlertid mer fremme hos andre nytestamentlige forfattere, da særlig Johannes (jfr. omtalen av ”talsmannen” i Joh 14-16).¹⁹⁸

Ånden er altså både en kraft og en person. Barratt har rett i at Ånden er en kraft. Et ensidig fokus på Ånden som en kraft er imidlertid problematisk. Dette vil jeg komme nærmere inn på i punkt 3.8.

3.2 Begrepet åndsåp i NT

I Barratts lære om Åndens gave står ”åndsåpen” i en særstilling. I NT finnes ikke et uttrykk på gresk som eksakt svarer til ordet ”åndsåp”. Dette uttrykk har blitt skapt senere. Mangel på eksakt terminologi på en foreteelse som anses som spesielt bibelsk, er ikke nødvendigvis problematisk. Saken kan være omtalt, selv om begrepet ikke brukes.¹⁹⁹

Det som finnes er uttrykket ”døpes med Den Hellige Ånd” eller ”døpe med Den Hellige Ånd”, som forekommer syv ganger. Fire av disse tilfellene viser til sitat fra døperen

¹⁹⁷ Sjøvik 1977:57-58

¹⁹⁸ Hvalvik 1986:51

¹⁹⁹ Larsson 1982:56

Johannes forkynnelse om Jesus, og kan derfor sees på som ett ord (Matt 3,11; Mark 1,8; Luk 3,16; Joh 1,33).²⁰⁰ Her sier Johannes at Jesus, som er så mye større enn han selv, skal utgyte og meddele Ånden, og med dette oppfylle løftene gitt i GT. Matt 3,11 og Luk 3,16 viser også trolig til Jesu gjernings to sider. Han blir til frelse for de som tar imot og tror, men til dom for de vantro.²⁰¹ Ånden viser til Jesu frelsende gjerning med mennesket, mens ilden viser til Jesus som dommer.²⁰² Det er også to utsagn som viser til det samme Jesusord (Apg 1,5; 11,16) om å ”døpes med Den Hellige Ånd”, som igjen peker tilbake på døperen Johannes profeti. Paulus bruker også dette uttrykket i 1 Kor 12,13, men her i en annen sammenheng.²⁰³ Her er det tale om at dåpen med Ånd forener de troende og skaper menigheten.²⁰⁴

Dette viser at der det i NT er tale om ”åndsåd” (“døpes med Den Hellige Ånd” eller “døpe med Den Hellige Ånd”), er det meddelelse av Ånden det vises til (se punkt 3.9).²⁰⁵

Forholdet mellom ”åndsåd” og Åndens fylde vil bli nærmere omtalt i punkt 3.9.

3.3 Pinsedag

2. Barratt mener pinsevekkelsen er ukristendommen gjenopplivet. Det som ifølge Barratt særlig skiller pinsevekkelsen fra andre evangeliske samfunn er deres ønske om en gjenopplivelse av Apg 2,4. Pinsedag er ikke bare en historisk begivenhet, men en normal erfaring for enhver kristen.

Pinsedag er oppfyllelsen av Guds løfter i de gammeltestamentlige profetier (jfr. Peters pinsetale, Apg 2,14-41, og hans henvisning til Joel 3,1ff).²⁰⁶ I GT ser vi at en hovedlinje i omtalen av Ånden er knyttet til Guds frelse av sitt folk. Etter profetperioden mente de fleste i Israel at Ånden ikke lenger var til stede. GT inneholder imidlertid et løfte om at Gud igjen skal sende Ånden til sitt folk (Esek 39,29; Jes 44,3), noe som vil være starten på en ny frelsens tidsalder.²⁰⁷ Ånden vil i endetiden ta bolig i Guds folk, rense fra synd og avgudsdyrkelse, skape en ny og hellig livsstil og gi profetiske gaver. Disse løfter knyttes opp mot Messias komme (Joel 3,1f; Esek 36,25-27).²⁰⁸

²⁰⁰ Engelsviken 1977:83

²⁰¹ Vold 1937:85

²⁰² Sannes 1978:86-87

²⁰³ Engelsviken 1977:83

²⁰⁴ Vold 1937:86

²⁰⁵ Vold 1937:87; Engelsviken 1977:120-121

²⁰⁶ Sannes 1978:82

²⁰⁷ Engelsviken 1981a:42

²⁰⁸ Hanssen 1990:9-11

Jesus var den lovede Messias. Hans død, oppstandelse og opphøyelse åpner opp for pinsedag og den nye frelsetid, hvor Jesus sender Ånden over sin menighet (Apg 2,33; Joh 7,39; 16,7; jfr. Luk 24,49: "Jeg sender over dere det som min Far har lovt").²⁰⁹ Ånden kom da for å være i disiplene (Joh 14,17), noe som også vil si at Faderen og Sønnen tok bolig i dem (Joh 14,23). Disiplene gis da selve frelsesgaven (Apg 2,38), som i Rom 8,23 beskrives som "den første frukt av den kommende høst". Med dette får de del i det segl eller pant på frelsen som alle kristne har del i alt her og nå, og som samtidig viser frem mot den arv som er i vente for de troende hos Gud (Ef 1,13f; Rom 8,11).

Gud er en, Jesus er en og Ånden er en, derfor vil det også være ett legeme, nemlig kirken (Ef 4,4-6). I denne kirken deler Ånden ut alle nådens gaver. Ånden er ikke først og fremst gitt til den enkelte kristne, men til kirken som helhet. På pinsedag fikk kirken Ånden, og alle kristne har Ånden fordi de er et lem på Kristi legeme (1 Kor 3,16; Ef 2,22; 1 Kor 6,19).

Pinsedag er begynnelsen på den nye pakts gudsfolk, den kristne kirke, samlet om Ordet og sakramentene.²¹⁰ Pinsedag markerer også den kristne misjons begynnelse. Ånden utrustet disiplene med kraft og frimodighet til å utføre Jesu misjonsoppdrag, og Ånden spiller en avgjørende rolle både for kirkens videre indre liv og dens utadrettede misjonsarbeid.²¹¹

Barratt beskriver Apg 2,4 som en normal erfaring som enhver kristen gjennom riktig forberedelse kan oppnå og som vil gi den kristne kraft (se punkt 2.3 og 2.8.2). Hendelsen på pinsedag kan imidlertid ikke uten videre brukes som mønster og forbilde for kristne i dag. Siden pinsedag markerer et frelseshistorisk skille, blir det som Engelsviken skriver "galt å sammenlikne disiplene før og etter pinsedag med kristne før og etter en åndsopplevelse."²¹² Disiplene var ikke gjenfødt før pinsedag slik Barratt hevder (se punkt 2.5.2). Gjenfødselen er et verk av Ånden, og da Ånden kom på pinsedag, var det først da den begynte sitt gjenfødselens verk. Utsagnene Jesus kommer med om sine disipler, f.eks. Joh 15,3: "Dere er alt rene på grunn av det ord jeg har talt til dere.", betyr ikke at de var gjenfødt før pinsedag, men at de før pinsedag stod i et rett gammeltestamentlig forhold til sin frelser.²¹³ En trenger å skille mellom det historisk enestående og det historisk allmenngyldige.²¹⁴ Engelsviken skriver:

²⁰⁹ Hvalvik 1986:47-48

²¹⁰ Engelsviken 1981a:47

²¹¹ Engelsviken 1977:75

²¹² Engelsviken 1977:79

²¹³ Vold 1937:105

²¹⁴ Engelsviken 1977:80

Fordi også *pinsedag* innebærer overgangen fra en tidsperiode til en annen, kan den ikke gjentas. Det er mye som skjedde på pinsedag, som *kan og skal gjentas*, men pinsedag som *frelshistorisk begivenhet kan ikke og skal ikke gjentas* i den enkelte kristnes liv [...] De (pinsedag og Jesu dåp) er enestående historiske begivenheter.²¹⁵

Det at Ånden kom for å bo i den kristne kirke er en engangsfor-teelse, lik julenatt, langfredag og påskemorgen.²¹⁶ Det som ikke er en engangsforeteelse, er at mennesker innen kirken kan få Ånden. Ånden åpner for et nytt frelsens samfunn med Gud. Hvordan mennesket kan få del i frelsen og Ånden viser Peter, den fremste apostel, i sin tale på pinsedag (Apg 2,38). De tilstedeværende som overvar denne begivenhet, som åpnet den nye tid, den nye pakt, er i samme situasjon som den mennesker i dag befinner seg i.²¹⁷

3.3.1 Viser Joh 20,22 til pinsedag?

Joh 20,22 forteller at Jesus åndet på disiplene og sa "Ta imot Den Hellige Ånd". Joh 20,22 og Apg 2,4 viser imidlertid til ulike tidspunkt. Hos Johannes knyttes Ånds-meddelelsen til Jesu oppstandelse, mens pinsedag i Apostlenes gjerninger finner sted femti dager etter.²¹⁸ Disse bibelsteder skaper et historisk problem i forhold til tidspunktet for disiplenes Ånds-mottakelse.²¹⁹

De fleste forskere mener Joh 20,22 og Apg 2,4 viser til den samme hendelse.²²⁰ Engelsviken skriver:

Still the possibility exists that the Spirit was given on resurrection Sunday in a way qualitatively or quantitatively different from on the Day of Pentecost. We must admit, however, that the text itself offers too little evidence to decide this question beyond speculation or conjecture.²²¹

Engelsviken åpner altså for muligheten av at Joh 20,22 og Apg 2,4 viser til to separate historiske hendelser, hvor Ånden gis på ulikt vis.

²¹⁵ Engelsviken 1977:79

²¹⁶ Vold 1937:104

²¹⁷ Engelsviken 1977:96

²¹⁸ Larsson 1983a:36

²¹⁹ Engelsviken 1977:231

²²⁰ Engelsviken 1977:232

²²¹ Engelsviken 1981b:558

Johannes-evangeliet fremstilling skiller seg klart fra de andre synoptiske evangelier. Å ta hensyn til forfatterens fremstillingsmåte blir da særlig viktig.²²² Hans Kvalbein understreker hvor viktig det er å overveie de ulike siktepunkt Johannes og Lukas har for det de skriver:

Johannes samler alt omkring Jesu død og oppstandelse og betoner at frelsesverket er fullbrakt med det. Derfor forteller han bare om den 'stille' åndsutgytelse som skjedde straks Jesus var 'herliggjort', sml. 7,39. Lukas vil derimot skrive om Jesu fortsatte verk, om evangeliets seiersgang like til Romerrikets hovedstad. Derfor forteller han bare om det åpenbare, veldige under som skjedde på pinsefesten og som ble misjonens startskudd.²²³

Barratt skriver om Joh 20,22 at disiplene ved denne hendelse får samme lys over frelsens vei som gjenfødte kristne i dag. Denne hendelsen trekkes inn for å vise at disiplene var gjenfødt før pinsedag (se punkt 2.5.2). Barratt leser her Apostlenes gjerninger som en direkte fortsettelse av Johannesevangeliet, noe som blir feil. Her bryter han med en viktig regel i tolkningsarbeid, nemlig å tolke hver tekst ut i fra den sammenheng den står i.²²⁴

Det at både Lukas (Apg 2,4) og Johannes (Joh 20,22) kun taler om en Ånds-meddelelse, indikerer at disse fremstillinger viser til den samme hendelse, men opplysningene som gis gjør det vanskelig å slå fast noe med sikkerhet.

3.4 Peter viser vei til frelse og Ånds-meddelelse (Apg 2,38)

3. Grunnlaget for både gjenfødselen, hjerterenselsen og åndsåpen er Jesu Kristi fullførte frelsesverk. Dette er adskilte og ulike erfaringer av Ånden, som følger hverandre i en bestemt rekkefølge. Gjenfødselen er det første ufravikelige krav som må gå forut for åndsåpen. Gjenfødselen knyttes til trosøyeblikket og er Den Hellige Ånds verk. Selv om Ånden handler til frelse i gjenfødselen, gis ikke Ånden som (frelses)gave i den. Åndens virker altså gjenfødselen, men Ånds-meddelelsen knyttes til åndsåpen. Alle gjenfødte skal døpe seg, men dåpen er en ren bekjennelsehandling. Dåpen har ingen gjenfødselende kraft.

I Apg 2,38 svarer Peter de som var vitne til disiplenes Ånds-meddelelse på pinsedag hvordan de kan bli kristne og motta Den Hellige Ånd.²²⁵ Her står det: "Vend om og la dere døpe i Jesu

²²² Hvalvik 1986:49

²²³ Kvalbein 1983:135-136

²²⁴ Hvalvik 1986:49

²²⁵ Engelsen 1977:96

Krist navn, hver og en av dere, så dere får tilgivelse for syndene, og dere skal få Den Hellige Ånds gave.” Engelsviken skriver om Apg 2,38: ”It is the most comprehensive text for understanding the different elements of initiation and their mutual relationship.”²²⁶ Apg 2,38 inneholder fem viktige begreper: omvendelse, dåp, Jesu Kristi navn, syndsforlatelse og Den Hellige Ånds gave. Engelsviken understreker at: ”De må alle sees under ett og i sammenheng.”²²⁷ Det blir derfor naturlig å se på Apg 2,38 som et prinsippstagn for hvordan mennesket kan bli frelst og få del i Åndens gave.²²⁸

Forut for Peters appell til omvendelse og dåp i Apg 2,38 har Peter forkynt evangeliet for jødene (Apg 2,14.22). Engelsviken skriver: ”The first and indispensable part of the appropriation of salvation on the part of man is the hearing of the message of Christ.”²²⁹ Her vil Åndens rolle være sentral. Disiplene skulle ikke begynne sin vitnegjerning før de hadde fått Den Hellige Ånd (Apg 1,8). Ånden utruker Jesu vitner med kraft og er med når Ordet forkynnes. Forkynnelse er altså Guds initiativ, gjennom arbeidet til sine tjenere, for å frelse den enkelte (2 Kor 5,20; 1 Tess 2,13). Her har tilhørerne en passiv rolle. Det som kreves er at det lyttes.²³⁰

Mennesket står så fritt til å avvise eller ta imot evangeliet. Forkynnelse leder ikke automatisk til tro.²³¹ Apg 2,38 viser at et grunnleggende og ufravikelig krav til alle som ønsker å få del i frelsen er å vende om (*metanoia*). I Peters pinsepreken kommer oppfordringen til omvendelse i form av et imperativ, ”Vend om”, og viser til en engangshendelse (aorist).²³² Språklig betyr *metanoia* ”change of mind”.²³³ Ordet har i GT og NT en sælig religiøs og moralsk betydning.²³⁴ Som en religiøs term handler omvendelse om ”a complete change of relationship to God that has serious ethical consequences.”²³⁵ Apg 26,18 kan sees på som en ”definisjon” på omvendelse. Her står det: ”Du skal åpne deres øyne, så de vender om fra mørke til lys, fra Satans makt og til Gud, for at de skal få tilgivelse for syndene og arverett sammen med dem som er blitt helliget ved å tro på meg.”²³⁶ Omvendelse handler altså om en fullstendig forandring av forholdet til Gud, som igjen vil føre til en ny måte å leve

²²⁶ Engelsviken 1981b:434

²²⁷ Engelsviken 1977:97

²²⁸ Sannes 1978:87

²²⁹ Engelsviken 1981b:438

²³⁰ Engelsviken 1981b:438

²³¹ Engelsviken 1981b:440

²³² Engelsviken 1981b:434

²³³ Engelsviken 1981b:434

²³⁴ Engelsviken 1981b:434

²³⁵ Engelsviken 1981b:435

²³⁶ Engelsviken 1977:98

på. Det er en forandring av lydighet, der en tar avstand fra synd og det som står Gud imot, og i stedet vender seg til Gud i tro. Her ser vi hvor nært forbundet tro og omvendelse er (jfr. Apg 20,21; 11,21). Tro er inkludert alle steder hvor bare ordet omvendelse er nevnt. Peter anklager tilhørerne i sin tale på pinsedag for å ha korsfestet Jesus (Apg 2,23.36). Peters pinsetale viser at omvendelse samtidig krever en ny holdning til Jesus, en tro på Jesus som Herre og Messias.²³⁷

Selv om omvendelse og tro er noe som mennesket gjør, er det viktig å understreke at tro og omvendelse dypest sett er Guds gave. Frelse er noe man tar imot, ikke en prestasjon (Apg 5,31; 11,18; 16,14).²³⁸ Engelsviken sier imidlertid:

Når vi så vet at Den Hellige Ånd virker sammen med ordet som forkynnes og i hele kirkens misjonsgjerning, ligger det nær å slutte at det er Den Hellige Ånd som virker tro og omvendelse. Vi må imidlertid være noe forsiktige på dette punkt. Det har vært hevdet, og med rette at Lukas *ikke* noe sted sier at Den Hellige Ånd skaper tro. Tvert om synes Lukas oftest - og det samme gjelder forøvrig Peter og Paulus - å legge vekten på at Ånden gis *til troen*, ikke at den er en forutsetning for troen.²³⁹

Peter kommer så i Apg 2,38 med oppfordringen: “la dere døpe i Jesu Kristi navn”. På dette punkt i frelsestilegnelsen trer forskjellen på Barratts teologi og luthersk teologi om Åndens gave klart frem. Verbet *baptizo* er ikke brukt på en metaforisk måte her, men i sin opprinnelige betydning, nemlig å dyppe i vann. Både verbet og substantivet *baptisma* brukes eksklusivt i NT på en kultisk måte. Apg 2,38 henviser altså til en dåp i vann, selv om ikke noe medium nevnes.²⁴⁰

Barratts syn på dåpen lar seg ikke forsvare ut fra det som står i Apg 2,38. Dåpen er mer enn en symbolsk handling (se punkt 2.6). Oppfordringen til dåp kommer umiddelbart etter kallet til omvendelse. Dåpen er altså nært knyttet til omvendelsen.²⁴¹ Det er verdt å merke seg at mens Peters formaning til omvendelse er aktiv, “vend om”, så er oppfordringen til å la seg døpe passiv “la dere døpe”. Dette understreker at dåpen er en Guds-handling. Det er ikke noe mennesket selv gjør. Dåpen hører altså ikke til “på ‘menneskets side’ i frelsestilegnelsen, men på *Guds side*. Den hører ikke til på *omvendelses-siden*, men på

²³⁷ Engelsviken 1981b:435-436

²³⁸ Engelsviken 1981b:437

²³⁹ Engelsviken 1977:99

²⁴⁰ Engelsviken 1981b:440-441

²⁴¹ Engelsviken 1981b:440

evangelie-siden!”²⁴² Derfor blir det mer rett å si at mennesket “blir døpt” enn at det “døper seg”.²⁴³ Tro og omvendelse er forutsetninger for at dåpen skal virke slik Gud vil, men selve dåpen er et nådemiddel Gud bruker for å handle med mennesket slik at det kan få del i frelsens gaver.²⁴⁴

Apg 2,38 viser at tilgivelse for syndene og Den Hellige Ånds gave knyttes til dåpen. Tilgivelse for synd kommer før Den Hellige Ånds gave. Tilgivelse for syndene kan derfor ikke gjelde noe som skal skje i fremtiden, og selve ordlyden, ”så dere får”, gjør at det ikke kan være tale om noe som skjer forut for dåpen. Den tolkningen som er igjen da er at syndstilgivelsen skjer i dåpen (jfr. 1 Kor 6,11; Apg 22,16).²⁴⁵ Engelsviken skriver: ”Det er bare Gud som kan tilgi synder (Luk. 5, 21), og det er derfor Gud som tilgir synd når troende blir døpt. Konklusjonen er klar: Gud handler til frelse i dåpen.”²⁴⁶

Dette er mulig fordi dåpen skjer i Jesu Kristi navn (jfr. Apg 22,16). Jesu navn representerer alt Jesus er og har. I dåpen finner det sted en personlig tilegnelse av Jesu frelsesverk som forut har blitt forkynt. Ved dåpen får den som blir døpt del i Jesu frelsesverk og samfunn med Jesus. Det er ikke dåpshandlingen i seg selv, men Jesu navn som gir dåpshandlingen sin mening og innhold.²⁴⁷

Siste ledd i Peters oppfordring i Apg 2,38 lyder ”og dere skal få Den Hellige Ånds gave.” ”Og” viser her at syndstilgivelse og Ånds-meddelelse ikke er det samme. At Åndens gave er det siste ledd som nevnes, viser at Åndens gave kommer som en følge av omvendelse, dåp og syndstilgivelse.²⁴⁸ Det er her ikke tale om noe tidsopphold mellom dåp og Ånds-meddelelse. Den Hellige Ånd gis til mennesket i dåpen.²⁴⁹ Larsson skriver om forholdet mellom dåp og Ånd:

I NT är det en grundläggande tanke, att den heliga anden ges omedelbart vid dopet. Teorier om att vattendop och andedop ursprungligen varit konkurrerande storheter förblir obevisbara hypoteser. Vattendop och andedop hör organiskt samman. Detta är den självklara förutsättningen i de äldsta dokumenten i NT, de paulinska skrifterna, 1 Kor 6:11; 12:13; Tit 3:4-7. Och det är - så långt det är möjligt att kontrollera - en fundamental förutsättning i NT i

²⁴² Engelsviken 1977:100

²⁴³ Sannes 1982b:80

²⁴⁴ Engelsviken 1977:100 Apg viser til en misjonssituasjon. Jeg vil i denne avhandlingen ikke gå inn på problematikken knyttet til hvordan en forholder seg til dette punkt i en kristen kultur, altså spørsmålet knyttet til barnedåp og tro.

²⁴⁵ Engelsviken 1977:101

²⁴⁶ Engelsviken 1977:101

²⁴⁷ Engelsviken 1977:102-104

²⁴⁸ Engelsviken 1977:105

²⁴⁹ Sannes 1978:87

övrigt. Också i Apg är det - trots 8:14-17 och 10:44-48 - en självklar tanke, att dopet i vatten innebär att den som döps omedelbart blir delaktig av helig ande.²⁵⁰

Peter er klar i sin tale på at Åndens gave gis til alle som tar i mot frelsen.²⁵¹ Det blir altså ikke riktig når Barratt hevder at Ånden handler til frelse i gjenfødselen, men ikke gis som frelsesgave i den (se punkt 2.5.1). Peters tale på pinsedag viser at det ikke kreves noe annet for å motta Ånden enn det gjør for å motta frelsen. Frelsen og Ånden hører sammen og gis til alle som hører, tror, omvender seg og døpes i Jesu Kristi navn (Apg 2,38).²⁵²

Konsekvensen av at frelse og Ånds-meddelelse skilles ad hos Barratt er at en får to grupperinger av kristne. Den ene grupperingen er de som har del i frelsen, men som ikke har fått Åndens gave. Den andre gruppen er de som både er frelst og har mottatt Åndens gave. En slik inndeling av de kristne er umulig i følge Apg. Å ha fått del i Åndens gave er en forutsetning for å være en kristen.

3.4.1 De øvrige tekster om Ånds-meddelelse i Apg

Apg 2,38 viser altså at Åndens gave normalt knyttes til dåpen ved inngangen til det kristne liv. Det finnes tilfeller i Apg hvor Ånds-meddelelsen og dåpen ikke faller sammen i tid. Det gjelder tekstene om de kristne i Samaria (Apg 8,14-17), den hedenske offiseren Kornelius og hans hus (Apg 10,44-48; 11,15-17) og disiplene til døperen Johannes i Efesos (Apg 19,1-6).²⁵³ Barratt mener disse tekster beskriver tilfeller av "åndsdåp", og trekker særlig frem Apg 8 og Apg 10 i sin argumentasjon for læren om at mennesket får del i frelsen i gjenfødselen, for så å få del i Ånden på et senere tidspunkt, i "åndsdåpen". I tillegg mener han Saulus "åndsdåp" beskrives i Apg 9,17 (se punkt 2.5.3).

En Ånds-meddelelse som prinsipielt går foran dåpen, får problemer med Apg 8 og Apg 19, og å hevde at Ånds-meddelelsen finner sted etter dåpen, gir igjen problemer med Apg 10 og Apg 11. Dersom en tenker seg at det ikke er noen sammenheng mellom Ånds-meddelelse og dåp, kommer en ikke til rette med Apg 2,38 som klart gir uttrykk for at det er en nær sammenheng mellom dåp og Åndens gave.²⁵⁴

²⁵⁰ Larsson 1983a:183

²⁵¹ Engelsviken 1977:107

²⁵² Engelsviken 1977:121

²⁵³ Sannes 1978:87-88

²⁵⁴ Sannes 1978:89 "The complicated phenomena regarding baptism and the Spirit in the stories of the Samaritan believers (Acts 8:14 ff.), Cornelius and his company (10:44 ff.) and the Ephesian "disciples" (19:1 ff.) doubtless were not solitary in the primitive church. They illustrate that life is more complex than formulations of doctrine, and that God is able to meet every variation from the norm." (*The New International Dictionary of New Testament Theology* 1975:148).

Hvis en holder fast på at dåp og Ånds-meddelelse hører sammen, løser imidlertid problemene seg. Den prinsipielle sammenhengen mellom dåp og Ånds-meddelelse kommer nesten klarest frem der unntakene beskrives, altså at Ånden gis før eller etter dåpen. Vi ser at da Kornelius og hans hus fikk Den Hellig Ånd i forbindelse med Peters forkynnelse av Ordet, medførte dette at Peter øyeblikkelig ønsket å døpe dem. ”Disse har fått Den Hellige Ånd like så vel som vi. Kan noen da nekte dem vannet og hindre at de blir døpt?” Så bød han at de skulle døpes i Jesu Kristi navn.” (Apg 10,47f).²⁵⁵

I Apg 19,2 stiller Paulus følgende spørsmål i møte med noen disipler i Efesos: ”Fikk dere Den Hellige Ånd da dere kom til troen?” Det viser seg imidlertid at de ikke har ”hørt at det er noen Hellig Ånd” (Apg 19,2). Dette svar viser ikke at de ikke vet om Åndens eksistens. Døperen Johannes forkynte at Messias skulle døpe med Den Hellige Ånd. De er imidlertid ikke klar over Messias komme og at dette allerede er en tilgjengelig virkelighet.²⁵⁶ Paulus formidler ikke med dette spørsmål, slik Barratt hevder, at det går an å være frelst uten å ha mottatt Ånden (se punkt 2.5.3). Selve spørsmålsformen viser at Ånds-meddelelsen hører med til inngangen av det kristne liv. Da Paulus forstår at de ikke hadde fått Ånden, spør han: ”Hva slags dåp er dere døpt med?” (Apg 19,3). Dette viser at Paulus går ut fra at dersom de hadde vært døpt med den kristne dåp, ville de ha mottatt Ånden. Det viser seg at disiplene var døpt med Johannes før-kristne dåp, ikke den kristne dåp i vann og Ånd. Paulus forkynner så evangeliet for dem, og disiplene blir døpt i Jesu navn og får Den Hellige Ånd når Paulus legger hendene på dem.²⁵⁷

I fortellingen fra Samaria fortelles det at Filip forkynte evangeliet og døpte dem som kom til tro (Apg 8,12). Likevel står det: “Ånden var ennå ikke kommet over dem, de var bare døpt til Herren Jesu navn.” (Apg 8,16). Uttrykket ”bare døpt” tyder på at det naturlige ville vært at de hadde fått Ånden i dåpen, altså at dåp og Ånds-meddelelse ikke skiltes ad. Dette var trolig grunnen til at apostlene ble sendt fra Jerusalem til Samaria. En dåp uten Ånd var uvanlig og måtte gjøres noe med.²⁵⁸ Vi hører så at samaritanerne fikk Den Hellige Ånd ved apostlenes håndspåleggelse og bønn (Apg 8,17).

Om Saulus selv fortelles det også indirekte at han fikk Den Hellige Ånd i dåpen. Gud ber Ananias gå til Saulus, og ifølge Apg 9,17 har Ananias’ oppdrag to sider ved seg. For det første skal Paulus ”få synet igjen”. For det andre skal han ”bli fylt av Den Hellige Ånd”.

²⁵⁵ Sannes 1978:89

²⁵⁶ Larsson 1987:423

²⁵⁷ Engelsviken 1977:119

²⁵⁸ Engelsviken 1981a:52

Utsagnene i Apg 9,18 om at “skjell falt fra øynene hans” og at “han gjorde seg klar og ble døpt” synes å korrespondere med oppdraget gitt til Ananias i Apg 9,17. Ser en vers 17 og 18 i sammenheng, tyder Ananias ord på at Saulus ble fylt med Ånden i dåpen. Denne tekst samsvarer altså med prinsipputsagnet i Apg 2,38.²⁵⁹

3.4.2 Hvorfor disse unntak?

Det blir ikke rett å argumentere, slik Barratt gjør, at Ånden gis på et senere tidspunkt enn ved frelestilegnelsen med utgangspunkt i Apg 8 og Apg 19. Unntakene i tekstene i Apg som er referert til over, skyldes trolig den tids særegne frelshistoriske situasjon. Gud ledet sitt folk, kirken, slik at evangeliet kunne bli ”nye” grupper til del, for så å nå ut til alle mennesker (Apg 1,8).²⁶⁰

Dette kommer tydeligst frem i historien om Kornelius og hans hus. Peter var usikker på om hedningene kunne bli frelst som hedninger, eller om de først trengte å bli jøder, altså la seg omskjære og følge Moseloven (jfr. Apg 15,1). Da hedningene fikk Ånden, forstod Peter at Kristi frelsesverk var nok til frelse for dem, og at de derfor både kunne og skulle døpes.²⁶¹ I Peters beretning om hendelsen for menigheten i Jerusalem (Apg 11,1ff) forstås hendelsen på linje med det som fant sted på pinsedag i Jerusalem. Han sier i Apg 11,15-17: ”Og da jeg begynte å tale, kom Den Hellige Ånd over dem likesom over oss i begynnelsen. Da husket jeg Herrens ord, at han sa: ’Johannes døyte med vann, men dere skal døpes med Den Hellige Ånd.’ Når Gud har gitt dem den samme gave som vi fikk da vi kom til tro på Herren Jesus Kristus, hvem er da jeg, så jeg skulle kunne hindre Gud?” Det står så i Apg 11,18: ”Da de hørte dette, slo de seg til ro, og de priste Gud og sa: ’Så har da Gud også latt hedningene få vende om og vinne livet!’”²⁶²

Samaritanerne representerte også en spesiell gruppe. Jødene så på samaritanerne som et blandingsfolk (hverken jøder eller hedninger) som de ikke ønsket kontakt med (Joh 4,9).²⁶³ Filips misjonsvirksomhet blant samaritanerne var derfor oppsiktsvekkende og grensesprengende.²⁶⁴ For første gang fant misjon blant ikke-jøder sted.²⁶⁵ Her kan det virke som om Gud holdt tilbake Ånden, til apostlene Peter og Johannes kom ned til Samaria. Dette skjedde trolig fordi det var viktig at lederne for den kristne kirke stadfestet at fiendskapet var

²⁵⁹ Hanssen 1990:20

²⁶⁰ Engelsviken 1981a:50-51

²⁶¹ Engelsviken 1981a:51

²⁶² Hvalvik 1986:101

²⁶³ Sannes 1978:90

²⁶⁴ Hvalvik 1986:98

²⁶⁵ Hvalvik 1986:50

opphevet og at samaritanerne var en del av den samme kristne menighet som i Jerusalem. Ved at samaritanerne fikk Ånden, gav Gud dem del i frelsen og godkjente samaritanerne (jfr. Apg 15,8) som en del av det sanne gudsfolk.²⁶⁶

Apg 19 setter et skille mellom Johannes før-kristne dåp og den kristne dåp,²⁶⁷ ikke mellom frelse og ”åndsdåp” slik Barratt hevder (se punkt 2.5.3). Her får Johannes forkynnelse og virksomhet den rette fortsettelse videre. Hanssen skriver: ”Det teologisk sett viktige motiv i disse beretninger er at Johannesdåpen settes inn i et kontinuitetsperspektiv hvor veien for mennesker som har vært disipler av døperen ledes inn i den Jestroende menighet.”²⁶⁸ At det her, som i teksten fra Samaria, fremheves at Ånds-meddelelsen skjer ved en apostels håndspåleggelse, viser at en særskilt gruppe (randgruppe), i dette tilfellet Johannes-disiplene, aksepteres og innlemmes i den kristne kirke.²⁶⁹ Slik Lukas fremstiller beretningen om disiplene i Efesos, er det nærliggende å se håndspåleggelsen som en del av selve dåpshandlingen som fant sted. Hanssen skriver: ”Beskrivelsen av Paulus håndspåleggelse skjer på en måte som gjør det naturlig å regne denne som et ledd i det dåpsrituale som Lukas her forutsetter utfoldet.”²⁷⁰ Teksten representerer i så fall intet unntak fra Apg 2,38.

Alle disse tekstene viser at det her ikke er tale om en ”åndsdåp” på et senere tidspunkt enn selve frelestilegnelsen. Apg 2,38 viser at dåp og Ånds-meddelelse prinsipielt hører sammen, noe også unntakene i Apg bekrefter.

3.5 Paulus

Jeg har til nå hovedsakelig konsentrert meg om skriftmaterialet knyttet til Åndens gave i Apg. Grunnen til dette er at Barratt i stor grad tar utgangspunkt i Apg for å begrunne læren om ”åndsdåpen”. Det som er presentert i Apg om Åndens gave, samsvarer med det som står om Åndens gave hos Paulus. Engelsviken skriver:

Mens Lukas for det meste *beskriver* Den Hellige Ånds gjerning både i menighetens og i den enkelte kristnes liv særlig med sikte på misjonsoppdraget, *forklarer* Paulus hva Åndens gjerning går ut på i lærens og formaningsens form. Lukas skriver *om* menighetene, Paulus

²⁶⁶ Hansen 1990:24-25. Jfr. Sannes 1978:90; Hvalvik 1986:98-99. Hansen skriver om Apg 8 ”vi må innrømme at dette tekststavnitt vel er et av de vanskeligste i hele NT å komme til rette med.” (1990:23). Engelsviken mener samaritanernes manglende Ånds-meddelelse i dåpen skyldtes at de ikke hadde den rette kristne tro (1977:111-113).

²⁶⁷ Engelsviken 1977:118

²⁶⁸ Hanssen 1987:168

²⁶⁹ Larsson 1987:424

²⁷⁰ Hanssen 1987:169. Jfr. Hvalvik 1986:50; Engelsviken 1977:119; Larsson 1987:423-424.

skriver direkte *til* menighetene. Dette er med og bestemmer forskjellen i *form* mellom Lukas og Paulus.²⁷¹

På tross av individuelle særpreg mellom Lukas og Paulus er det likevel ”en bemerkelsesverdig overensstemmelse i *sak*.”²⁷²

3.5.1 Alle kristne har fått Den Hellige Ånd

Paulus skriver i Rom 8,9: ”Men dere er ikke i den syndige natur; dere er i Ånden, så sant Guds Ånd bor i dere. Den som ikke har Kristi Ånd, hører ham ikke til.” Paulus understreker her at alle kristne har fått Den Hellige Ånd.²⁷³ Det er i Ånden Kristus er til stede hos mennesket.²⁷⁴ Uten å ha motatt Ånden kan en ikke være en kristen.²⁷⁵

Uttrykkene i Rom 8,9 ”Guds Ånd” og ”Kristi Ånd” understreker samtidig det trinitariske perspektivet med Ånds-meddelelsen. Det å ha Ånden, innebærer et fellesskap med den treenige Gud. Mellom de tre personene i guddommen finnes det en ubrytelig indre sammenheng. Selv om hver av de tre personene tillegges hver sin frelseshistoriske oppgave, hører deres gjerning hele veien sammen. En person i guddommen opptrer aldri isolert. Der en person virker, er de andre med hele veien. Dette blir tydelig i sammenstillingen av 1 Kor 12,4-6: ”Det er forskjellige nådegaver, men Ånden er den samme. Det er forskjellige tjenester, men Herren er den samme. Det er forskjellige slags virksomhet, men Gud er den samme, han som virker alt i alle.”²⁷⁶

Guds barn har del i ”barnekårets Ånd” (Rom 8,15). I Ef 1,13f står det: ”I ham er også dere kommet til tro da dere hørte sannhetens ord, evangeliet om deres frelse. I ham er dere blitt merket med et segl, Den Hellige Ånd som var lovt, og som er pantet på vår arv, inntil forløsningen kommer for Guds folk, til pris og ære for hans herlighet.” (jfr. Rom 8,23). Ånds-mottagelsen er målet for Jesu frelsesverk (Gal 3,13f).²⁷⁷ Den er selve tegnet på at en har del i frelsen. Ånden viser samtidig frem mot den forløsning og herlighet enhver kristen har i vente.

²⁷¹ Engelsviken 1977:143

²⁷² Engelsviken 1977:143

²⁷³ Engelsviken 1977:143

²⁷⁴ Engelsviken 1977:157

²⁷⁵ Engelsviken 1977:143

²⁷⁶ Engelsviken 1981a:40-41

²⁷⁷ Engelsviken 1977:154

3.5.2 Forholdet mellom frelse, dåp og Ånd hos Paulus

1 Kor 12,13 er det eneste sted i Paulus' brev hvor begrepet "åndsdåp" brukes.²⁷⁸ Her står det: "For med én Ånd ble vi alle døpt til å være ett legeme, enten vi er jøder eller grekere, slaver eller frie, og vi fikk alle en Ånd å drikke." Sannes kommenterer verset ovenfor på følgende måte: "At dåpen er dåp *med* Ånden, innebærer at Ånden er aktivt handlende i den, men det har også nær sammenheng med at Ånden i dåpen blir gitt som gave."²⁷⁹ Menigheten, Kristi legeme, er en, fordi alle kristne har del i den samme Ånd, som gis i dåpen. Det som her sies er at alle kristne ved dåpen innlemmes i Kristi legeme, altså får del i frelsen. Og uttrykket drikke, viser at Ånden er kommet inn i oss, altså gis som frelsesgave.²⁸⁰

Hos Paulus representerer altså dåp, frelse og Ånd en enhet.²⁸¹ Dåpen gir del i frelsen (Tit 3,4f).²⁸² I dåpen er Ånden den handlende (1 Kor 6,11). Samtidig gis Ånden som frelsesgave (1 Kor 12,13).²⁸³

3.6 Helligjørelse

4. Gjenfødselen er startpunktet for menneskets helligjørelse. I den gjenfødtes liv vil Åndens frukt finnes som en spire. Det vil skje en forandring, men synden vil fortsatt ha makt. Barratt mener at alle bør søke åndsdåpen, og denne krever forberedelse. Åndsdåpen krever en helhjertet søking etter denne erfaring og en full overgivelse av alt til Gud. Barratt vektlegger særlig hjerterenselsen. Hjerterenselsen er en konkret punktuell erfaring forut for åndsdåpen, som gir seier over synd. Barratt trekker også frem bønnens sentrale funksjon, da gjerne med håndspåleggelse. Målet er hele veien å erfare åndsdåpen, fordi det er her Ånden gis, og den er «porten» inn til et rikt, kraftfullt kristenliv. Helligjørelsen varer imidlertid hele livet. Barratt ser ingen motsetning mellom helligjørelse og hjerterenselse eller helligjørelse og åndsdåp. Den kristne kan hele veien vokse i helligjørelse.

Menneskets forhold til synd inneholder både et bots- og et seiersmoment. Botsaspektet preger relasjonen til Gud. I forhold til medmennesker vil det imidlertid være mulig å tale om en viss

²⁷⁸ Engelsviken 1977:83

²⁷⁹ Sannes 1978:94-95

²⁸⁰ Engelsviken 1977:153

²⁸¹ Hanssen 1990:28

²⁸² Hanssen 1990:14-15

²⁸³ Hanssen 1990:29; Sannes 1978:94-95

grad av seier.²⁸⁴ Menneskets forhold til synd må altså sees i lys av to relasjoner, relasjonen til Gud og relasjonen til medmennesket.

Overfor Gud og hans krav, vil mennesket slik det er i seg selv, alltid komme til kort. Mennesket står av natur Gud imot og vil i møtet med Gud være en fordømt og fortapt synder.²⁸⁵ Frelse fører ikke til at menneskets syndige natur tilintetgjøres. ”Sier vi at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv, og sannheten er ikke i oss.” (1 Joh 1,8; jfr. Rom 7,14-25; 8,7). Spenningen mellom det gamle og det nye menneske, vil i denne verden være tilstede i enhver kristens liv.²⁸⁶ Denne spenningen beskriver Paulus som følger: ”Jeg sier dere: Lev et liv i Ånden! Da følger dere ikke begjæret i vår syndige natur. For vår onde natur står med sitt begjær Ånden imot, og Ånden står imot vår onde natur. De to ligger i strid, slik at dere ikke er i stand til å gjøre det dere vil.” (Gal 5,16f).

Dette gjør at menneskets forhold til Gud hele veien trenger å preges av en daglig omvendelse (bot). Boten består av to deler. For det første anger og bekjennelse av synd. For det andre tro på evangeliet om syndenes forlatelse for Kristi skyld. Begge aspekt ved boten skapes ved Guds ord.²⁸⁷ Er en i Kristus vil Gud se mennesket som fullstendig rettferdig, ren, hellig og fullkommen.²⁸⁸ I Kristus stiller alle troende likt for Gud. I dette perspektiv er det ingen forskjell på kristne. Sett ut i fra et slikt ”absolutt synspunkt” er vi alle både syndere og rettferdige på samme tid. Vi er alle syndere, dømt i møte med Guds krav i loven, og vi er alle rettferdige, oppreist ved Guds nåde til et nytt liv i Kristus.²⁸⁹ Denne grunnleggende erfaring av synd og nåde, som er Den Hellige Ånds gjerning, er en erfaring luthersk teologi alltid har gitt en bred plass.²⁹⁰

I relasjonen til medmennesket forholder det seg noe annerledes. Her vil det være forskjell på synder og syndighet, og her vil vekst og en viss grad av seier være mulig. Troende både kan og skal kjempe mot Satan og syndens krefter i sitt liv. Menneskets tilstand som synder skal ikke brukes som en unnskyldning for ikke å kjempe mot det onde.²⁹¹ Her er det tale om helliggjørelse som en prosess, hvor den som har ikledd seg Kristus og hans frelsesverk skal legge av seg det gamle menneskets gjerninger og leve et liv i Kristi etterfølgelse (Gal 3,27; Kol 3,9f). Kristne skal ved Ånden drepe ”kroppens onde gjerninger»

²⁸⁴ Sannes 1982a:158-159

²⁸⁵ Sannes 1982a:158

²⁸⁶ Engelsviken 1981a:62

²⁸⁷ Gossner 1977:14

²⁸⁸ Sannes 1982a:158

²⁸⁹ Sannes 1982a:158-159

²⁹⁰ Engelsviken 1981a:106

²⁹¹ Sannes 1982a:159

(Rom 8,13), og kle seg ”i inderlig medfølelse, godhet og ydmykhet.” (Kol 3,12). I Ef 4,22f står det: ”Dere skal ikke leve som før, men legge av det gamle menneske som blir ødelagt av de forførende lystene. Dere må bli fornyet i sjel og sinn og kle dere i det nye menneske, det som er skapt etter Guds bilde til et liv i rettferd og hellighet etter sannheten.” Det er mulig å la seg forme i Kristi bilde ved hjelp av Ånden. Vi ”blir forvandlet til det samme bilde, fra herlighet til herlighet. Dette skjer ved Herrens Ånd.” (2 Kor 3,18).

Formaninger til vekst og seier over synd i kristenlivet skal tas på alvor, men gjør oss ikke mer rettferdig for Gud. Å velge det gode i stedet for det onde er imidlertid viktig fordi våre medmennesker trenger Kristi kjærlighet og Kristi velgjerninger.²⁹² Likevel vil alt mennesket gjør, også det en anser som sine ”seirer”, være smittet av synd og trenge å føres tilbake til sitt utgangspunkt, nemlig botens liv med Gud. En stadig dypere erkjennelse av egen syndighet er også et verk av Ånden (Joh 16,8ff; Hebr 4,12). Her ser en at boten blir seierens referanseramme.²⁹³

Barratt skiller ikke i det han skriver om synd klart mellom menneskets situasjon overfor Gud og medmennesket (se punkt 2.7). Dette får som konsekvens at forholdet til medmenneskene blir en indikator på Gudsforholdet. Barratts optimistisk syn på mennesket, og den seier over synd han mener det kan oppnå, indikerer at han har en overfladisk syndsforståelse, som ikke får frem lovens radikale krav. Det er bra med fokus på å leve et liv i tråd med Guds gode vilje, men menneskets seier over synd er ene og alene knyttet til Kristus og hans stedfortredende frelsesverk.

3.7 Tungetale

5. Det umiddelbare tegn på at åndsåpen har funnet sted er tungetalen. Barratt skiller mellom tungetale som tegn på åndsåpen og tungetale som nådegave. Barratt avviser ikke helt muligheten for åndsåp uten tunger, men dette reduseres nærmest til en teoretisk mulighet. Likevel er Barratt opptatt av at det er åndsåpen som skal søkes, ikke tungene. Tungene vil komme som et resultat av åndsåpen.

Tungetale er ikke nevnt i GT. Paulus henviser imidlertid til Jes 28,11f i det han skriver om at tungetale er «tegn, [...] for dem som ikke tror» (1 Kor 14,21f). I NT er tungetalen nevnt en gang i de synoptiske evangeliene (Mark 16,17), noen steder i Apg (Apg 2,4ff: 10,46; 19,6) og

²⁹² Engelsviken 1981a:66

²⁹³ Sannes 1982a:159-160

Paulus skriver om tungetale i forbindelse med det han sier om nådegavene i 1 Kor 12-14. Tungetale er altså en av de nådegaver som det tales om i NT. En nådegave som mennesker innen den kristne kirke kan få etter pinsedag.²⁹⁴

Det er gjort ulike grupperinger av tungetale. Edvin Larsson skriver: ”NT räkner med två typer tungomålstalande.”²⁹⁵ Den første form for tungetale er den det berettes om i Apg 2, som ”består i en plötslig, övernaturlig förmåga att tala främmande språk, det vill säga en förmåga att på dessa tungomål tacka Gud (det är alltså inte fråga om vilket talande som helst).”²⁹⁶ Denne form for tungetale nevnes sjelden i NT. Den omtales imidlertid ikke bare hos Lukas i Apg, men nevnes også i Mark 16,17.²⁹⁷

Den andre form for tungetale som NT sier mer om, er den Paulus omtaler i 1 Kor 12-14. Denne form for tungetale er

ett oartikulerat, obegripligt talande, som kräver uttydning, tolkning. Självfallet menar Paulus att detta tal är begripligt för Gud. Men han vill at församlingen också skall bli uppbyggd av det som sägs och kunna säga sitt Amen till lovprisandet av Herren. Därför kräver han att tungomålstalandet skall tolkas, antingen av den talande själv eller av någon som har den förmågan.²⁹⁸

En liknende inndeling er å finne hos Engelsviken som snakker om forståelig (xenolalia), uforståelig (glossolalia) og tydet tungetale.²⁹⁹

Det finnes i disse tekster ingen grunnlag for å se på tungetale som ”bevis” på at et menneske er ”åndsdøpt”. Tungetalen følger ikke automatisk mottakelsen av Ånden. Tekster i Apg viser at tungetale kan finne sted i forbindelse med mottakelsen av Ånden, men det blir feil å si at den bør eller må følge Ånds-mottakelsen.³⁰⁰ Tegn på menneskets Ånds-mottakelse er flere, for eksempel kunne en like gjerne med utgangspunkt i Apg vise til lovprisning, profeti, vitnetrang, frimodighet, glede eller kjærlighet som tungetale når det gjelder tegn på Åndens komme.³⁰¹ Skriften gir imidlertid ingen lovnad om at alle kan oppleve det erfaringsmønsteret som Barratt skisserer som ”åndsdåp” (se punkt 2.3), snarere tvert imot. Alle er døpt med en Ånd (1 Kor 12,13), men ikke alle taler i tunger (1 Kor 12,10.30). 1 Kor

²⁹⁴ Engelsviken 1981a:79-80

²⁹⁵ Larsson 1983b:10

²⁹⁶ Larsson 1983b:10

²⁹⁷ Larsson 1983b:10

²⁹⁸ Larsson 1983b:10

²⁹⁹ Engelsviken 1977:91

³⁰⁰ Engelsviken 1981a:80

³⁰¹ Engelsviken 1977:123

12,10 lyder som følger: ”og én får kraft til å gjøre mektige gjerninger. Én får den gave å tale profetisk, en annen å bedømme åndsåpenbaringer, én får ulike slag av tungetale, en annen tydning av tungetale.” Videre står det i vers 30: ”Taler vel alle i tunger”. Dette viser at det tegn Barratt hevder må være til stede for at et menneske har blitt ”ånds døpt”, ikke er noe alle kristne erfarer.

Det blir heller ikke rett, slik Barratt hevder, å si at alle kristne får tungetale som tegn på ”ånds døpen”, men at bare noen få får del i nådegaven å tale i tunger (se punkt 2.8.1). Engelsviken skriver: ”Ikke noe tilsier at den tungetalen som *ikke* alle har ifølge 1 Kor 12,30, bare gjelder offentlig tungetale.”³⁰²

Paulus ord og plassering av det han skriver om tungetale gjør det ikke naturlig å gi tungetalen det fokus som er tilfellet hos Barratt (se punkt 2.8.1). Når Paulus taler om nådegavene nevnes tungetalen som oftest sist (1 Kor 12,10.28.30). Dette henger trolig sammen med at korinterne tydeligvis overvurderte nådegaven å kunne tale i tunger. 1 Kor 12 og 14 har til hensikt å plassere nådegaven tungetale i rett perspektiv i forhold til de andre og minst like verdifulle nådegavene. Grunnen til at tungetale settes sist har å gjøre med den funksjon nådegavene har i menigheten. Nådegavens hovedfunksjon er å tjene til oppbyggelse av menigheten.³⁰³ Fokuset her er ikke rettet mot det enkelte individ som hos Barratt, men hva som bygger opp det kristne fellesskap. Den tungetale som ikke etterfølges av tydning, er kun med på å bygge opp den som taler, ikke de andre menighetsleddene (1 Kor 14,4f). Tungetale har derfor i menighetssammenheng liten eller ingen verdi (1 Kor 14,19). Det heter derfor at tungetale som ikke tydes, ikke hører hjemme i menighetssamlingene (1 Kor 14,28).³⁰⁴

Selv om Barratts lære om tungetale ikke kan godtas, er fokus på nådegaver (da inkludert tungetale) positivt, og det er ikke noe i NT som tilsier at denne gaven ikke er ment for kristne i vår etterbibelske tid.³⁰⁵ Det kommer klart frem i NT at Paulus anser tungetale som verdifullt for den som mottar denne nådegaven. Paulus talte mer enn noen andre i Korint i tunger, og denne gave takker han Gud for (1 Kor 14,18). Han uttrykker også et ønske om at alle talte i tunger (1 Kor 14,5). Tungetalen tjener den enkelte kristnes oppbyggelse og har dermed en indirekte oppbyggende funksjon på menighetens fellesskap.³⁰⁶

³⁰² Engelsviken 1981a:80

³⁰³ Engelsviken 1981a:81

³⁰⁴ Engelsviken 1981a:81

³⁰⁵ Engelsviken 1981a:83

³⁰⁶ Engelsviken 1981a:81-82

3.8 Kraft

6. *Ånndsåpen med tungetale skal ledsages av forvandling, ellers har ikke en ekte ånndsåp funnet sted. Ånndsåpen innebærer en forvandling som vil være synlig for alle. Ånndsåp og forvandling hører uløselig sammen. Ånndsåpen gir den kristne kraft, både til etisk forbedring og til tjeneste for evangeliet. Ånndsåpen bringer alle Åndens velsignelser, inkludert nådegavene, til den kristne. Dette gjør at ånndsåpen innehar en unik posisjon. Det er den kristnes fremste våpen i kampen mot Satan.*

Barratt fokuserer på å leve et kristenliv preget av kraft og seier (se punkt 2.8.2). Her peker Barratt til en viss grad på et berettiget anliggende i den kristne tro. Sannes sier: "Det er til en viss grad legitimt å snakke om seier i kristenlivet. Kristus *har* jo seiret over Satan og over synden over synden, over døden og alle andre ødeleggelsesmakter, i og med sin død og oppstandelse."³⁰⁷ Guds nyskapende kraft er til stede i verden, noe som betyr at mennesket alt her og nå kan erfare utrustning, styrke i kampen mot synd, bønnesvar, helbredelse osv.³⁰⁸

Dette aspekt ved den kristne tro har nok vært forsømt i mange menigheter og kirker, inkludert den lutherske. De pentekostale kalles ikke "den tredje kraft" i kristenheten uten grunn, og har fungert som en vekker for mange menigheter og kirker. Kirkens liv og vekst er avhengig av å la "Åndens kildespring få strømme, slik som de skal."³⁰⁹ Pinsevekkelsen hadde neppe oppstått, eller hatt den oppslutning som har vært tilfellet, dersom de kristne menigheter og kirker ikke hadde "stivnet for meget til i utvorteshet og formelvenen".³¹⁰

Erfaringer av Guds kraft er i utgangspunktet positivt. Sannes understreker imidlertid at erfaringer aldri kan sees på som entydige. Guds herlighet kan ikke nødvendigvis direkte etterspores og påvises av oss mennesker.³¹¹ Det blir feil å hevde at fravær av erfaringer, da særlig "ånndsåpen" i Barratts tilfelle, er et tegn på at Gud ikke får virke og slippe til slik han vil i våre liv.

Barratt hevder at "ånndsåpen" kan erfares av alle kristne (se punkt 2.4 og 2.5.4). Barratts krav om at "ånndsåpen" alltid etterfølges av tungetale, gjør at "ånndsåpserfaring" i lys av NTs skrifter blir prinsipielt umulig å oppnå for alle kristne (se punkt 3.7). Denne lære skaper et skille som ikke er bibelsk mellom to grupperinger av kristne (se punkt 3.4), hvor de som opplever "ånndsåpen" fremstår som et åndelig «A-lag». De som ikke opplever

³⁰⁷ Sannes 1982a:153

³⁰⁸ Sannes 1982a:153-154

³⁰⁹ Vold 1937:103

³¹⁰ Vold 1937:103

³¹¹ Sannes 1982a:152, 154

”åndsdåpen” stenges ute fra de ”goder” et liv i Ånden har å gi. De er frelst, men har ikke del i Åndens liv, Åndens kraft eller Åndens seier.³¹²

Alle sider ved Åndens gjerning er tilgjengelig for de som er gjenfødt ved troen og dåpen og har fått Den Hellige Ånds gave. En må ta avstand fra at det finnes en ”åndsdåp” hos de kristne som skjer etter gjenfødselen, og at denne er nødvendig for at en skal få del i nådegavene.³¹³ En har i prinsippet fått del i alle frelsens gaver da en ble en kristen. Frelsen gir del i hele guddomsfylden (Kol 2,9f). Guds frelsesgave til menneskene er en helhet som ikke kan stykkes opp, som menneskene får ved troen på Jesus ved Den Hellige Ånd (Ef 1,3).³¹⁴ Frelsen er altså nok for å leve et fullverdig kristenliv. Luthersk teologi vil motsette seg på det sterkeste at sider ved Åndens gjerning for og i det gjenfødte menneske ikke skulle være tilgjengelig uten erfaringen av ”åndsdåpen”. Det blir derfor alvorlig når Barratt reduserer frelsesgaven i gjenfødselen, slik at det ikke blir en nødvendig sammenheng mellom det å bli rettferdiggjort og det å få Den Hellige Ånd (se punkt 2.5.1).

Ved at Åndens liv, Åndens kraft og Åndens seier knyttes til ”åndsdåpen”, skapes en rangordning mellom frelestilegnelse og ”åndsdåp”, hvor aksenten settes på feil sted. Sannes skriver:

Her vil luthersk teologi insistere på at Skriften setter aksenten på en ganske annen måte. Så langt fra at omvendelsen eller boten er et forbigagent stadium, kjennetegner den hele den kristnes liv fra første til siste stund. Syndsforlatelsen, at vi for Kristi skyld er Guds barn av bare nåde, er det alltid like sentrale - og alltid anføktende - hovedinnhold i gudslivet.³¹⁵

Boten blir for de ”åndsdøpte” fort et tilbakelagt stadium, noe en tar som en selvfølge, en sikret eiendom. I stedet vektlegges kristenlivets ”seiers”-sider.³¹⁶ Faren her er imidlertid at fokuset i for stor grad rettes mot individet. Troen blir en prestasjon i stedet for en gave, som fører til at den kristne tros ”hvilepunkt” i Kristus nærmest forsvinner. I stedet for at en har blikket rettet mot det Kristus har gjort for oss, blir Guds kraft i våre liv det som fokuseres. Sannes skriver: ”Ånden gis oss ifølge luthersk lære først og fremst som frelsesformidler og -gave; så kan en i annen omgang tale om hans gaver, utrustning til tjeneste o.l.”³¹⁷ Derfor er det viktig at fokuset ikke bare ensidig er rettet mot Ånden som kraft, men at Ånden som

³¹² Sannes 1982a:155

³¹³ Engelsviken 1981a:106

³¹⁴ Engelsviken 1981a:61

³¹⁵ Sannes 1982a:156

³¹⁶ Sannes 1982a:155-156

³¹⁷ Sannes 1982a:157

person i guddomen også fokuseres. Samfunn med denne person, gir samfunn med den treenige Gud og et liv i evigheten.

Skriften viser at Gud først og fremst viser seg for oss i det som verden betrakter som lite. Kristus vant vår frelse gjennom motgang og fornedrelse, lidelse og korsdød, og selve frelsen gis til mennesket gjennom det som kan synes uanseelig, nemlig det ytre talte ord, vann, brød og vin. Det å være kristen handler om å vandre i tro, ikke i beskuelse (2 Kor 5,7).³¹⁸

Skriften sier at mennesket her og nå ikke er i stand til å se Guds herlighet helt og fullt (2 Mos 33,20). Beskuelsen av herligheten kommer først ved fullendelsen. Paulus sier i 2 Kor 4,7: ”Men vi har denne skatten i leirkar, for at det skal bli klart at den veldige kraft er fra Gud og ikke fra oss selv.” Det å kunne se herligheten helt og fullt hører evigheten til, og inntil da ser kun Guds folk Guds herlighet som i et speil (1 Kor 13,12; Åp 21,3-5).³¹⁹

Dette viser hvor viktig det er at fundamentet vi bygger vår tro på ikke er egne erfaringer:

Troens visshet bygger imidlertid ikke på troen selv eller de opplevelser den troende har. Den bygger utelukkende på Jesu frelsesgjerning i hans død og oppstandelse, og de løfter som kommer til uttrykk i evangeliet. Grunnlaget for frelsesvissheten ligger således *utenfor* den troende selv, i *Jesu* gjerning og ord.³²⁰

Følelser og erfaringer vil hele veien skifte, derfor må nåden i Kristus tros på grunnlag av Ordet alene, også når følelser, opplevelser og erfaringer ikke spiller på lag. Da vil fundamentet stå stødigere gjennom livets påkjenninger og i tvilens stunder.³²¹ Skriften lover imidlertid at Ånden vil komme ”oss til hjelp i vår svakhet” (Rom 8,26) og ”vitner sammen med vår ånd” om at vi er Guds barn (Rom 8,16).

3.9 Åndens fylde

7. Ånstdåpen oppleves bare en gang, og innebærer at mennesket fylles med Den Hellige Ånd. Dette hindrer ikke en senere påfylling og opplevelse av at man mottar mer av Den Hellige Ånd.

³¹⁸ Sannes 1982a:152

³¹⁹ Sannes 1982a:153

³²⁰ Engelsviken 1981a:106-107

³²¹ Modalsli 1982:138-139

I Apg bruker Lukas seks ulike uttrykk utelukkende om frelestilegnelsens Ånds-mottagelse. Uttrykkene er som følger:

- Å *døpes* med Den Hellige Ånd (Apg 1,5; 11,16)
- Den Hellige Ånd *kommer over* dem (Apg 1,8; 19,6)
- Den Hellige Ånd blir *utøst* (Apg 2,17.18.33; 10,45)
- De *får* Den Hellige Ånd (Apg 2,38; 8,15.17.19; 10,47; 19,2)
- Å *gi* Den Hellige Ånd (Apg 5,32; 8,18; 11,17; 15,8)
- Den Hellige Ånd *faller på* dem (Apg 8,16; 10,44; 11,15)³²²

På pinsedag brukes alle seks uttrykkene nevnt over (Apg 1,5.8; 2,17; 10,47; 11,17.15). Erfaringen av å få Ånden må ha vært overveldende for disiplene og de første kristne. Disiplene hadde imidlertid et rikt gammeltestamentlig materiale å hente uttrykk fra for å beskrive frelsens Ånds-meddelelse, og gjennom at ulike uttrykk tas i bruk belyses ulike aspekt ved denne erfaring. At alle disse uttrykk viser til samme hendelse, gjør at det i utgangspunktet er like riktig å tale om ”Åndsfallet” eller ”Åndsgaven” som ”Åndsåpen”.³²³

I Apg brukes i tillegg til de seks uttrykk som er nevnt over, uttrykket ”å bli fylt av Ånden” om det å motta Ånden som en del av frelestilegnelsen (Apg 2,4; Apg 9,17).³²⁴ ”Åndens fylde”-begrepet skiller seg imidlertid ut fra de øvrige seks ved at det også brukes om fornyelses- og utrustningsopplevelser hos mennesker som allerede har fått Åndens gave (Apg 4,8.31; 13,9).³²⁵

Lukas gir ingen forklaring på innholdet i den Ånds-fylde som er mulig å erfare etter Ånds-mottakelsen i frelestilegnelsen. Lukas forklarer imidlertid de virkninger det å bli fylt av Ånden har, nemlig tro (Apg 6,5; 11,24), glede (Apg 13,52) og kraft og frimodighet til å tale Ordet (Apg 4,8.31; 13,9).³²⁶

At en i sitt kristenliv kan bli fylt av Ånden utover den første Ånds-meddelelsen tilknyttet frelsen, innebærer ikke at Ånds-meddelelsen er flerdelt. Åndens fylde-begrepet peker på at Ånden, frelsesgaven, stadig får virke i og gjennom de som har tatt imot frelsen. Det vil kunne finne sted en stadig tilegnelse av det en allerede har i Kristus. Den Hellige Ånd vil igjen og igjen komme og gi seg selv til oss gjennom nådens midler. Ånden må hele veien

³²² Engelsviken 1977:120

³²³ Engelsviken 1977:120-121

³²⁴ Engelsviken 1977:129

³²⁵ Engelsviken 1977:131

³²⁶ Engelsviken 1977:129-130

mottas på nytt og på nytt i tro.³²⁷ Det å motta Ånden er starten på en prosess hvor Ånden vil prege og dyktiggjøre den enkelte, slik at hver og en kan tjene Gud i menighets- og misjonsarbeid.³²⁸

Beskrivelsen av den fortsatte Åndsopplevelsen knyttes særlig til forkynnelsen av evangeliet.³²⁹ Den kan for det første finne sted gjennom en stille vekst.³³⁰ Apg taler om en blivende Ånds-utrustning som viser til noe mer enn den Ånds-utrustning alle mottar i dåpen. Da brukes gjerne adjektivet *pleres* som betyr full. Dette uttrykket brukes om blant annet Stefanus (Apg 6,5) og Barnabas (Apg 11,24). En slik Ånds-fylde var et viktig krav når personer skulle velges til tjenester i menigheten, og gjorde dem skikket til å ta gode avgjørelser og løse spesielle oppgaver.³³¹

For det andre knyttes Ånds-fylden i NT til situasjoner preget av krise.³³² Opplevelsen av Ånds-fylde samsvarer med Jesu egne løfter. I Luk 12,11f står det: “Når de fører dere fram for synagogedomstolene og for øvrigheter og myndigheter, vær ikke da bekymret for hvordan dere skal forsvare dere eller hva dere skal si. For det skal Den Hellige Ånd lære dere i samme stund.” Jesu sier også i Luk 21,15: “For jeg vil gi dere ord og visdom som ingen av deres motstandere skal kunne motstå eller motsi.” Dette kan en så lese at apostlene fikk erfare. I Apg 4,8 står det at Peter ble ”fylt av Den Hellige Ånd” i møtet med de jødiske rådsherrene når han blir fengslet. Her står uttrykket som brukes (*plestheis pneumatos hagiou*: ”oppfylt av Den Hellige Ånd”) i aorist-form, noe som viser at Ånds-fylden er en momentan akt som inntreffer på et bestemt tidspunkt.³³³ Etter at Peter og Johannes løslates, står det i Apg 4,31 at menigheten samlet seg for å be for Herrens tjenere, og det står så om dem: “de ble alle fylt av Den Hellige Ånd, og de talte Guds ord med frimodighet.” Likeså skjer med Paulus i Apg 13,9 hvor et møte med en motstander beskrives.³³⁴

Det er altså bibelsk å forsvare erfaringer av fornyelse og utrustning ved Ånden på senere tidspunkt i kristenlivet enn ved den første og grunnleggende Ånds-mottagelsen som finner sted i frelsestilegnelsen. Dette gjør at det ikke er noen grunn til å tvile på at det Barratt opplevde 7. oktober og 15. november 1906 var ekte erfaringer av Den Hellige Ånd (se punkt 2.1). Det er hans bibelske tolkning av disse og andres liknende opplevelser, som en erfaring

³²⁷ Engelsviken 1981a:106

³²⁸ Engelsviken 1982:40

³²⁹ Hvalvik 1986:51

³³⁰ Engelsviken 1981a:106

³³¹ Larsson 1982:72-73

³³² Engelsviken 1981a:106

³³³ Larsson 1982:72

³³⁴ Hvalvik 1986:51

lik Apg 2,4 (hvor mennesket får Ånden), som blir feil. Det Barratt anser som ”åndsdåp”, vil en på luthersk hold mene er en erfaring av Åndens fylde. Barratts to-delning av kristne er uakseptabel. Ånds-fylde-begrepet viser imidlertid at selv om alle kristne har Ånden, vil det være forskjell på hvor stor plass den enkelte lar Ånden få i sitt liv.³³⁵ Dette viser hvor avgjørende det er at mennesket følger Paulus oppfordring til å bli fylt av Ånden, slik at mennesket kan ”forstå hva som er Herrens vilje.” (Ef 5,17f).³³⁶

³³⁵ Engelsviken 1981b:477

³³⁶ Engelsviken 1981a:67

4. Konklusjon

Denne kritiske analyse presenterer først pentekostal lære om Åndens gave, da med særlig vekt på deres lære om "åndsdåp", representert ved Barratt. Deretter vurderes denne lære ut fra en bibelsk luthersk synsvinkel. Med utgangspunkt i min kritiske analyse, har jeg kommet frem til følgende svar på avhandlingens overordnede problemstilling: **Når og hvordan får mennesket Åndens gave, og hva innebærer det at mennesket får Åndens gave?**

På pinsedag ble Ånden gitt til den kristne menighet, den nye pakts Guds folk. Disiplenes mottagelse av Ånden kan ikke uten videre brukes som mønster og forbilde for hvordan Ånds-meddelelse skjer. En trenger å skille mellom det historisk enestående og det historisk almenngyldige. Det at Ånden kom for å bo i den kristne kirke er en engangsforeteelse, lik julenatt, langfredag og påskemorgen. Det som ikke er en engangsforeteelse, er at mennesker innen kirken kan få Ånden. Ånden åpner for et nytt frelsens samfunn med Gud.

I Apg 2,38 svarer Peter de som var vitne til disiplenes Ånds-meddelelse på pinsedag hvordan de kan bli kristne og motta Den Hellige Ånd. Her står det: "Vend om og la dere døpe i Jesu Krist navn, hver og en av dere, så dere får tilgivelse for syndene, og dere skal få Den Hellige Ånds gave." Apg 2,38 inneholder fem viktige begreper: omvendelse, dåp, Jesu Kristi navn, syndsforlatelse og Den Hellige Ånds gave. De må alle sees under ett og i sammenheng. Det blir derfor naturlig å se på Apg 2,38 som et prinsipputsagn for hvordan mennesket kan bli frelst og få del i Åndens gave. Her kommer det klart frem at mennesker får syndstilgivelse og Den Hellige Ånd ved å vende om og la seg døpe. Det normale er altså at Ånden gis i dåpen. At dåp og Ånds-meddelelse prinsipielt hører sammen, er noe også unntakene i Apg (Apg 8, 10, 11 og 19) bekrefter. Ånden gis til alle kristne ved inngangen til det kristne liv. Ingen kan være en kristen uten å ha fått Åndens gave. Apg viser at meddelelsen av Ånden viser seg gjennom ulike tegn, som lovprisning, profeti, vitnetrang, frimodighet, glede, kjærlighet og tungetale.

Hos Paulus som i Apg representerer dåp, frelse og Ånd en enhet. Dåpen gir del i frelsen. I dåpen er Ånden den handlende. Samtidig gis Ånden som frelsesgave.

Alle kristne gis i frelestilegnelsen alt som er nødvendig for å leve et fullverdig kristenliv. Livet i Ånden innebærer en kamp mellom det gamle og det nye menneske. Menneskets syndige natur tilintetgjøres ikke i frelsen. Forholdet til Gud vil preges av bot. Rettferdiggjørelse av nåde ved tro hører ikke bare hjemme ved inngangen til det kristne liv. Omvendelsen eller boten blir aldri et forbigangent stadium, men vil kjennetegne det kristne

liv fra første til siste stund. Syndsforlatelsen, at vi for Kristi skyld er Guds barn av bare nåde, er det alltid like sentrale hovedinnholdet i gudslivet.

I relasjonen til medmennesket forholder det seg noe annerledes. Her vil det være forskjell på synder og syndighet, og her vil vekst og en viss grad av seier være mulig. Troende både kan og skal kjempe mot Satan og syndens krefter i sitt liv. Å velge det gode i stedet for det onde er viktig fordi våre medmennesker trenger Kristi kjærlighet og Kristi velgjerninger.

Guds nyskapende kraft er til stede i verden, noe som betyr at mennesket alt her og nå kan erfare utrustning, styrke i kampen mot synd, bønnesvar og helbredelse. Gud viser seg imidlertid hovedsaklig i vår verden gjennom Ord og sakrament.

Ånden er først og fremst frelsesformidler og frelsesgave, sekundært er Ånden knyttet til utrustning. Foruten den grunnleggende Ånds-meddelelsen i dåpen, er det mulig å bli fylt av Ånden ved senere anledninger. Denne Ånds-fylde kan skje enten som en stille vekst eller som en momentan akt som inntreffer på et bestemt tidspunkt. Den fortsatte fornyelsen og utrustningen ved Ånden gir tro, glede, kraft og frimodighet til å tale Ordet og knyttes til forkynnelsen av evangeliet. Ånds-fylde-begrepet viser imidlertid at selv om alle kristne har Ånden, vil det være forskjell på hvor stor plass den enkelte lar Ånden få i sitt liv. Dette viser hvor avgjørende det er at mennesket følger Paulus oppfordring til å bli fylt av Ånden, slik at mennesket kan ”forstå hva som er Herrens vilje.” (Ef 5,17f).

5. Kildeliste

5.1 Primærkilder Barratt

Bøker:

Barratt, T. B. (1907): *Indvendinger mod tungemaalsgaven og den paagaende bevægelse*. Kristiania: "Byposten"s forlag.

Barratt, T. B. (1913a): *Pinseild*. Kristiania: Eckhardt & Helgesen.

Barratt, T. B. (1913b): *I sildig Regnens Dage* (oversatt fra engelsk ved Frida Thomsen). København: Fyrtaarnets' Bogtrykkeri.

Barratt, T. B. (1919): *Den kristne daap*. Kristiania: K. Grønli's bok- & akcidenstrykkeri.

Barratt, T. B. (1927): *Ledetråd i Guds ord*. Oslo: "Korsets Seir"s forlag.

Barratt, T.B. (1931): *Helliggjørelsens nådeverk*. Oslo: Korsets Seiers Forlag.

Barratt, T. B. (1932): *Et ord til alle – noe for vår tid*. Oslo: Korsets Seiers Forlag.

Barratt, T. B. (1933a): *De Kristne Menigheter*. Oslo: Korsets Seiers Forlag.

Barratt, T. B. (1933b): *Åndsåp og tungetale*. Oslo: Korsets Seiers Forlag.

Barratt, T.B. (1934): *Urkristendommen gjenoplivet - Pinsevekkelsen*. Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T. B. (1937): *Den Hellige Ånd*. Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T. B. (1938): *"At de alle må være ett"*. Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T. B. (1941a): *Erindringer*. Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T.B. (1941b) *Femti korte prekener*. Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T. B. (1949): *Minneutgave 1*. Martin Ski (red.). Oslo: Filadelfiaforlaget.

Barratt, T. B. (1950): *Minneutgave 4*. Paul Holdt (red.). Oslo: Filadelfiaforlaget.

Artikler:

Barratt, T. B. (1936): "Pinseveennene". I: *Norsk Teologisk Tidsskrift*. Oslo: Grøndahl & Sønns Forlag, 106-117.

Byposten. 1-6. årg. 1904-1909. Oslo: Mikrofilm: NAZ film 1521, Nasjonalbiblioteket.

Korsets Seir. 7-9. årg. 1910-12. Oslo: Mikrofilm: NAZ film 3409, Nasjonalbiblioteket.

Korsets Seir. 10-15. årg. 1913-18. Oslo: Mikrofilm: NAZ film 3417, Nasjonalbiblioteket.

Korsets Seier. 33. årg. 1935. Oslo: Nasjonalbiblioteket.

Korsets Seier. 37. årg. 1939. Oslo: Nasjonalbiblioteket.

5.2 Andre kilder

Andersen, Øyvind G. Og Øyvind Årdal (1996): "Pinsebevegelsen". I: *Kristne kirker og trossamfunn*. Peder Borgen og Brynjar Haraldsø (red.). Trondheim: Tapir Forlag, 2. opplag, 243-257.

Bergstøl, Ole Asbjørn (2006): *Åndsåp*. Skjetten: Hermon Forlag.

Bibelen (Oversettelse 1978). Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2. opplag 1979.

Bloch-Hoell, Nils (1956): *Pinsebevegelsen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Borgen, Peder (1996): "Metodistkirken". I: *Kristne kirker og trossamfunn*. Peder Borgen og Brynjar Haraldsø (red.). Trondheim: Tapir Forlag, 2. opplag, 229-242.

Bruner, Frederick Dale (1980): *A Theology of the Holy Spirit*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, Seventh printing.

Engelsviken, Tormod (1977): *Ånden i Ordet*. Oslo: Lunde Forlag.

Engelsviken, Tormod; Ove Conrad Hanssen og Kjell Olav Sannes (1981a): *Den Hellige Ånd i kirkens liv*. Oslo: Luther Forlag.

Engelsviken, Tormod (1981b): *The gift of the spirit, An Analysis and Evaluation of the Charismatic Movement from a Lutheran Theological Perspective*. Iowa.

Engelsviken, Tormod (1982): "Fellestrekk og skillelinjer innen den karismatiske bevegelse i Norge". I: *Jeg tror på Den Hellige Ånd*. Oslo: Land og Kirke; Gyldendal Norsk Forlag, 30-55.

Gossner, Jan (1977): "Bot og fornyelse". I: *Åndens gjerning i liv og tjeneste*. Oslo: Luther Forlag, 9-28.

Hanssen, Ove Conrad (1987): *Handspåleggelsens funksjon ved kristen initiasjon i Apostlenes gjerninger*. Lund.

Hanssen, Ove Conrad (1990): *Dåpen og Den Hellige Ånd*. Oslo: Credo Forlag.

Hanssen, Ove Conrad (1999): *Erfaringsdimensjonens plass i kirkens liv*. URL: http://www.dc-international.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1270:erf [Utskrift 18.01.2011]

Hegertun, Terje (2009): *Mellom historie og dogmer. Metodespørsmål i systematisk teologi*. URL: <http://www.hegertunblogg.org/2010/02/prveforelesning-til-graden-phd-16.html> [Utskrift 01.11.2011]

Hollenweger, Walter J. (1976): *The Pentecostals*. London: Scm Press Ltd, Second impression.

Hvalvik, Reidar (1986): *Fra Jerusalem til jordens ender*. Oslo: Luther Forlag; Credo Forlag.

Konkordieboken (1985). Jens Olav Mæland (red.). Oslo: Lunde Forlag.

Kvalbein, Hans (1983): *Hovedtanker i Johannes-evangeliet*. Oslo: Lunde Forlag, 6. opplag.

Larsson, Edvin (1982): ”’Åndsdåp’ og ‘Åndens fylde’ i nytestamentlig perspektiv”. I: *Jeg tror på Den Hellige Ånd*. Oslo: Land og Kirke; Gyldendal Norsk Forlag, 56-77.

Larsson, Edvin (1983a): *Kommentar till Nya Testamentet Apostlagärningarna 1-12*. Stockholm: EFS-förlaget.

Larsson, Edvin (1983b): *Dop Tungotal Egendomsgemenskap*. Stockholm: EFS-förlaget.

Larsson, Edvin (1987): *Kommentar till Nya Testamentet Apostlagärningarna 13-20*. Uppsala: EFS-förlaget.

Modalsli, Ole (1982): ”Opplevelsen i kristenlivet”. I: *Jeg tror på Den Hellige Ånd*. Oslo: Land og kirke; Gyldendal Norsk Forlag, 136-150.

Nichol, John Thomas (1971): *The Pentecostals*. Plainfield, New Jersey: Logos International.

Ottosen, Espen (1998): ”Åndsdåplæren i trosbevegelsen”. I: *Tidsskrift for Teologi og Kirke*. Oslo: Universitetsforlaget, 116-130.

Sannes, Kjell Olav (1978): *Dåpen og dens plass i kirkens liv*. Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Sannes, Kjell Olav (1982a): ”Bot eller seier? Det kristne liv i lys av korsteologi og herlighetsteologi”. I: *Jeg tror på Den Hellige Ånd*. Oslo: Land og Kirke; Gyldendal norsk forlag, 151-166.

Sannes, Kjell Olav (1982b): ”Evangelisk-luthersk lære om dåpen”. I: *Dåpen i norske kirkesamfunn*. Oslo: Land og Kirke; Gyldendal Norsk Forlag, 78-95.

Sannes, Kjell Olav (2008): *Troens kart - Guds landskap*. Oslo: Luther Forlag.

Ski, Martin (1979): *T. B. Barratt - døpt i Ånd og ild*. Oslo: Filadelfiaforlaget A/S.

Ski, Martin (1982): "Pinsevennenes dåpssyn". I: *Dåpen i norske kirkesamfunn*. Oslo: Land og kirke; Gyldendal Norsk Forlag, 96-105.

Søvik, Oddvar (1977): "Åndsdaap og åndsfylde". I: *Åndens gjerning i liv og tjeneste*. Oslo: Luther Forlag, 146-158.

The New International Dictionary of New Testament Theology (1975). Colin Brown (ed.). Exeter: The Paternoster Press.

Valen-Sendstad, Aksel (1979): *Kristen dogmatikk*. Oslo: Luther Forlag.

Vold, Karl (1937): *Den Hellige Ånd*. Oslo: Lutherstiftelsens forlag.

Wisløff, Carl Fr. (1974): *Kristne kirkesamfunn*. Oslo: Luther Forlag.